

FAGFORBUNDET

Prinsipp- og handlingsprogram Vedtekter med retningslinjer

2025–2029

SIDEOVERSIKT

PRINSIPP- OG HANDLINGSPROGRAM	3
Prinsippprogram	5
Handlingsprogram.....	8
VEDTEKTER.....	37
RETNINGSLINJER.....	81

Prinsipp- og handlingsprogram

2025–2029

INNHold – Prinsippprogram og Handlingsprogram

PRINSIPPROGRAM

Verdigrunnlag	5
Demokrati og politisk styring	5
Sterke faglige rettigheter	6
Rettferdige lønns- og arbeidsvilkår	6
Likestilling	6
Internasjonal solidaritet	6
Offentlige tjenester med god kvalitet	7
Klima og miljø	7
Allianser	7

HANDLINGSPROGRAM

1. Tariffpolitikk	8
2. Arbeidsmiljø	11
3. Pensjon	13
4. Likestilling, mangfold og integrering	15
5. Livslang læring	18
6. Velferd og offentlig sektor	23
7. Digitalisering	28
8. Klima og miljø	28
9. Kultur	31
10. Alliansebygging	32
11. Nordområdene og Arktis	32
12. Solidaritet og internasjonalt arbeid	33

Prinsippprogram

Verdigrunnlag

Frihet, likhet og solidaritet er arbeiderbevegelsens bærende ideer som Fagforbundet bygger sin politikk på. Fagforbundet er en kamporganisasjon som arbeider for å videreutvikle og trygge den norske arbeidslivsmodellen og velferdsstaten.

Frihet er trygghet, muligheter og rettigheter. Frihet er mer enn bare fravær av tvang. Derfor er kampen for velferdssamfunnet en kamp for å gi den enkelte større frihet. Arbeid er en grunnleggende menneskerett og et viktig grunnlag for den enkeltes velferd, frihet og muligheter til utfoldelse.

Likhet er grunnlaget for menneskelig frihet. Samfunnet må derfor utformes slik at alle får likeverdige levekår, uavhengig av etnisk eller kulturell bakgrunn, alder, kjønnsidentitet, funksjonsvariasjon, seksuell orientering, religion eller livssyn.

Solidaritet er å stå sammen for å skape en bedre felles framtid. Kampen mot undertrykking, rasisme, hatefulle ytringer og diskriminering er en prioritert oppgave.

Gjennom omtanke, samhold og solidaritet vil Fagforbundet styrke medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår. Det skal vi gjøre ved å sikre et seriøst og velfungerende arbeidsliv. Et solidarisk samfunn er en velferdsstat med universelle ordninger som også sikrer de som står utenfor arbeidslivet verdige og trygge liv.

Demokrati og politisk styring

Demokrati er den beste garantien for frihet, likhet og solidaritet. Et levende folkestyre sikres gjennom et desentralisert lokaldemokrati. Fagforbundet jobber for å videreutvikle samfunnets demokratiske

tradisjoner gjennom nasjonal politikk, lokalt selvstyre og representasjon i folkevalgte organer. Et levende folkestyre forutsetter engasjement og deltakelse fra alle grupper i befolkningen. Tre folkevalgte forvaltningsnivåer er en forutsetning for et godt og desentralisert lokaldemokrati.

Sterke faglige rettigheter

Fagbevegelsen har over mange år opparbeidet og framforhandlet viktige rettigheter. De mest grunnleggende er organisasjonsretten, forhandlingsretten og streikeretten. Samarbeid og allianser med politiske partier og ulike organisasjoner sikrer at disse rettighetene bevares og styrkes. All rett til medbestemmelse og innflytelse må forsterkes.

Rettferdige lønns- og arbeidsvilkår

For å sikre en rettferdig fordeling av samfunnsgodene, skal Fagforbundet være en handlekraftig arbeidstakerorganisasjon som arbeider aktivt for en lønnspolitikk som reduserer lønnsforskjellene i Norge. Lønnspolitikken skal bygge på prinsippet om sentrale kollektive avtaler, likestilling og lik lønn for arbeid av lik verdi på tvers av sektor og yrke. Disse prinsippene undergraves av ordningen med lokale forhandlinger i offentlig sektor. Utdanning og livslang læring skal være en rettighet og reell mulighet for alle, uavhengig av sosial bakgrunn og økonomiske evner. Fagforbundet skal bidra til samspillet mellom økonomien, arbeidslivet og velferdsstaten for å sikre velstand, høy sysselsetting og små forskjeller. Fagforbundet mener at alle må sikres en god og verdig pensjon, uavhengig av aldersgrenser. Fagforbundet legger til grunn at det i framtida vil være viktig å sikre gode ordninger for særaldersgrenser.

Likestilling

Likestilling skal være et gjennomgående prinsipp, som sikrer alle like muligheter til arbeid, karriere og familieliv. Det er en menneskerett å ha mulighet til et godt arbeidsliv. Dette innebærer rett til hel og fast stilling, en lønn å leve av, en jobb å leve med og en verdig pensjonisttilværelse.

Internasjonal solidaritet

Fagforbundet er del av en stor internasjonal fagbevegelse med felles verdigrunnlag. Fagbevegelsens solidaritet strekker seg utover landegrensene, til alle de som kjemper for faglige rettigheter, mot undertrykking, utbytting og nød. Et solidarisk samfunn, nasjonalt og internasjonalt, fremmer demokrati og folkestyre. Samarbeid på tvers av landegrensene ved aktiv deltakelse i den Internasjonale Arbeidsorganisasjonen (ILO) og internasjonale arbeidstakerorganisasjoner, er en forutsetning for at faglige rettigheter gjøres gjeldende for arbeidstakere i alle land.

Offentlige tjenester med god kvalitet

Fagbevegelsen har vært sentral i oppbyggingen av den norske velferdsstaten basert på solidaritet og kollektive løsninger. En sterk offentlig sektor er en forutsetning for rettferdig fordeling og for å sikre alle like muligheter til utdanning, helsetjenester og økonomisk og sosial trygghet. Offentlige tjenester eid, drevet og finansiert av det offentlige er garantisten for at alle får tilgang til tjenesten. Privatisering, konkurranseutsetting og utskilling av offentlige tjenester er ikke løsninga på framtidens utfordringer. Profitt på velferdstjenester må forbys.

Trepartssamarbeidet er viktig for å sikre offentlige tjenester med høy kvalitet og ivareta verdiskapning og fordeling. Ved å sikre medvirkning og utvise tillit til den enkelte ansatte får man trygge, motiverte og godt kvalifiserte medarbeidere.

Klima og miljø

Livsgrunnlaget for nåværende og framtidige generasjoner sikres gjennom offentlig eierskap og kontroll over våre felles naturressurser, satsing på fornybar energi og gjennom å redusere forurensningen. En aktiv miljø- og klimapolitikk er en forutsetning for å forvalte naturressursene på en bærekraftig måte og bevare det biologiske mangfoldet. Fagbevegelsen har en sentral rolle i arbeidet for en grønn omstilling som sikrer en rettferdig fordeling av byrdene. En bærekraftig utvikling bygger også på globalt samarbeid og forpliktende internasjonale avtaler.

Allianser

Fagforbundet når sine målsettinger i samarbeid med andre. Det er viktig med et godt samarbeid med politiske partier og organisasjoner som deler Fagforbundets ideologi og verdier.

Handlingsprogram

1. Tariffpolitikk

Fagforbundets tariffpolitikk bygger på den frie forhandlingsretten, en solidarisk lønnspolitikk og rettferdig fordeling av samfunnsgodene. Våre tariffkrav skal ivareta alle tariffområder der vi har medlemmer og ha en bred samfunnsmessig innretning. Fagforbundet støtter frontfagsmodellen. All lønnsdannelse skal sikre en solidarisk lønnspolitikk, rettferdig fordeling og utjevning av sosiale forskjeller gjennom kollektive avtaler. Som hovedregel skal den generelle lønnsdannelsen skje gjennom kollektive sentrale avtaler. Streikeretten er nødvendig for å ivareta arbeidstakers interesser.

Forskjellene i Norge øker. Små lønnsforskjeller er viktig for å sikre lojaliteten til tariffsystemet.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å inngå tariffavtaler og velge tillitsvalgte på alle områder.
- At topplederne/direktører ikke skal være lønnsvinnerne i tariffoppgjørene fremover.
- En rettferdig fordeling mellom sektorer og yrkesgrupper, for å hindre at enkelte områder systematisk får lavere lønnsvekst enn andre.
- At det benyttes en lavlønsmodell som treffer alle reelt lavlønnede.
- At streikeretten ikke svekkes gjennom bruk av tvungen lønnsnemnd.

Samarbeid mellom arbeidslivets parter

Trepartssamarbeid er nøkkelen i den norske modellen. I offentlig sektor er trepartssamarbeidet et konstruktivt samarbeid mellom folkevalgte, administrasjonen og tillitsvalgte.

Fagforbundet vil jobbe for at det på alle våre områder etableres et godt og systematisk partssamarbeid, også på lokalt nivå. Selskapsformer med ulike regler for medbestemmelse krever at tillitsvalgte får nødvendig kunnskap om ulike avtaler på tidligst mulig tidspunkt. Åpenhet og demokrati i beslutningsprosesser må ivaretas på lik linje med innsynsrett og forhandlingsrett.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å styrke og videreutvikle trepartssamarbeidet på alle nivåer i offentlig sektor.
- At rett til innsyn og medvirkning i anbuds- og kontraktsforhandlinger lovfestes, og at tillitsvalgte og ansatte sikres en reell medbestemmelse og innflytelse.
- Å sikre tillitsvalgte i alle tariffområder rett til permisjon med lønn for å ivareta sine verv.
- En tillitsbasert styring og ledelse av offentlig sektor.

Heltid og likelønn

Arbeidsmarkedet i Norge er kjønnsdelt, og kvinnedominerte yrker har lavere lønn og status. Stillingsvurdering, kvotering, rekruttering til lederstillinger og kompetanseheving er viktige virkemidler i kampen for likelønn.

I kvinnedominert sektor ser vi en utbredt deltidskultur og en utstrakt bruk av vakter under 6 timer og ekstravakter. Alt for mange stillinger lyses ut som deltidsstillinger, i tillegg velger flere deltidsstilling på grunn av belastningen i arbeidshverdagen. Hovedregelen skal være fast ansettelse i full stilling og i en arbeidshverdag man klarer å stå i.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At alle arbeidsgivere, sammen med tillitsvalgte, arbeider for en heltids-kultur og faste stillinger.
- At det i statsbudsjettet avsettes penger til arbeidet med heltidskultur.
- En reform som inneholder en arbeidstidsreduksjon med full lønnskompensasjon, for eksempel sekstimersdag/30-timers uke.
- En revidering av arbeidsmiljøloven, der alle typer turnusordninger likestilles med skiftarbeid.
- En lovrevisjon av normalarbeidsuken, slik at den reduseres fra 40-timers uke til 37,5-timers uke.
- Deltidsansatte skal ha overtidsbetaling der den ansatte arbeider mer enn den avtalte stillingsstørrelsen.
- At seriositetsbestemmelser følges opp.

Konkurransetutting og virksomhetsoverdragelse

Fagforbundet jobber for at offentlige tjenester ikke blir konkurranseutsatt og privatisert. I konkurransen om de billigste tjenestene, angripes og svekkes arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår. Problemet må bekjempes for å sikre tarifflønn og pensjonsrettigheter for alle. Ved skifte av tariffavtale skal partene i den enkelte virksomhet avtale hvilke lønns- og arbeidsvilkår, samt pensjons- og forsikringsvilkår som skal videreføres.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At bestemmelsene i arbeidsmiljøloven om virksomhetsoverdragelse styrkes for å sikre arbeidstakernes bedre vern, slik at de bedre ivaretar blant annet AFP og pensjon.
- At all arbeidsformidling skal skje vederlagsfritt og som hovedsak i offentlig regi.
- At innleie av arbeidstakere gjennom bemanningsbyråer skal avvikes.
- At ILO-konvensjon nr. 94 følges opp for å sikre at det stilles krav om tariffavtale hos kontraktører og underleverandører ved anbudsinnhenting.

Et seriøst arbeidsliv

Arbeidsmarkeds kriminalitet og sosial dumping er et økende problem i norsk arbeidsliv, og utgjør en trussel mot velferdsstaten, det organiserte

arbeidslivet og tariffavtalene. Flere arbeidsgivertilknytninger enn tidligere, setter inngåtte tariffavtaler under press. Fagforbundet er imot en utvikling der arbeidstakere blir presset til å bli selvstendige oppdragstagere, blant annet gjennom plattformøkonomi.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å forsterke hovedavtalene og overenskomstene sin betydning og tillitsvalgtes rettigheter og plikter.
- Å opprette et nasjonalt register for foretak som bryter loven.
- Økt innsats mot arbeidslivskriminalitet gjennom bedre samordning, økt kontroll og informasjonsplikt mellom tilsynsetatene.
- Å følge opp ny lovgiving i offentlig anskaffelser, og med det sikre at virksomheter må pålegges å ta inn lærlinger for å oppfylle samfunnskontrakten.

2. Arbeidsmiljø

Lov, forskrift og avtaler gir alle ansatte rett til et arbeidsmiljø som fremmer både fysisk og psykisk helse. Å utvikle et godt arbeidsmiljø handler om hvordan arbeidsoppgavene planlegges, organiseres og gjennomføres. Et effektivt samarbeid mellom tillitsvalgte, vernetjeneste og ledelse har positive virkninger både for ansattes helse og for virksomhetens produktivitet.

Forebygging og tilrettelegging

Forebyggende tiltak på arbeidsplassen, som fremmer inkludering og tar sikte på å redusere sykefravær og hindre frafall i arbeidslivet, bidrar til å styrke arbeidsmiljøet for alle ansatte. Til tross for kunnskap om helsefremmende tiltak, opplever ansatte sykdom, skade og frafall i arbeidslivet som følge av psykososiale og fysiske forhold. Levealdersjustering vil medføre at folk må stå lengre i arbeid for å få en bra pensjon. Det øker behovet for tilrettelegging i arbeidslivet. Arbeidsmiljøet til den enkelte ansatte må bygge på normalarbeidsdagen. Vi ser et økende press på arbeidstid, bl.a. komprimert arbeidstid. Fagforbundets oppgave vil være å løfte formålsparagrafen om et helsefremmende og meningsfullt arbeidsliv høyt. Samtidig har vi tariffavtaler som også regulerer arbeidstiden. Disse

verktøyene sammen med Fagforbundets egne politiske vedtak må tas i bruk i alle drøftinger med arbeidsgiver. Det er viktig at forskning på arbeidstid fortsetter, og konsekvenser ulike arbeidstidsordninger har for Fagforbundets medlemmer.

Fagforbundet mener at virksomheter må ta samfunnsansvar. Alle skal sikres verdig behandling og deltakelse i arbeidslivet, inkludert de som trenger tilrettelegging. Universell utforming av arbeidsplasser er et viktig mål.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Retten til egnet arbeids- og fottøy
- Å fortsette og videreutvikle IA-avtalen.
- Å støtte opp om å styrke Arbeidstilsynets forebyggende virksomhet og tilsynsrolle.
- Å styrke tilretteleggingsplikten for arbeidstakere med redusert arbeidsevne, og retten til redusert stilling.
- Å styrke yrkesskaderregelverket, for å sikre at alle skader som skyldes egenskaper ved arbeidet, arbeidsstedet eller pålagt trening og øvelse godkjennes, og at unntaket for psykiske, emosjonelle og fysiske belastningslidelser fjernes. Yrkessykdomslisten må oppdateres med flere sykdommer, og beviskravene må forenkles. Avtalt hjemmekontor må anerkjennes som arbeidsplass.
- At psykiske, emosjonelle og fysiske belastningslidelser gir rett til yrkesskadeerstatning.

Trakassering, vold og trusler

Trakassering, vold og trusler på arbeidsplassen er en alvorlig belastning for de som opplever det, og må håndteres på systemnivå. Gode rutiner og forebyggende tiltak basert på kunnskap om risikofaktorer reduserer slike hendelser og beskytter ansatte.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Økt sikkerhet på utsatte arbeidsplasser gjennom etablering av rutiner, tilstrekkelig bemanning, riktig kompetanse og bruk av tekniske hjelpemidler.

- Fremme en nullvisjon for tap av liv eller helse på arbeidsplassen gjennom et styrket lovverk.

HMS-opplæring

Oppdateringer i kunnskapen om arbeidslivet, arbeidsmiljøet og endringer i lover og forskrifter krever kontinuerlig opplæring i helse, miljø og sikkerhet (HMS) for ledere, tillitsvalgte, verneombud og ansatte.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Innføring av en offentlig godkjenningsordning for aktører som tilbyr HMS-opplæring for å sikre kvalitet og innhold.
- Krav om løpende HMS-opplæring for verneombud, medlemmer av arbeidsmiljøutvalg og ledere i tillegg til den grunnleggende opplæringen.
- Inkludering av IA-arbeidet, tilretteleggingsplikten og medvirkning som en del av HMS-opplæringen.
- Styrke og synliggjøre verneombudsrollen.

3. Pensjon

Folketrygden skal være den sentrale bærebjelken i pensjonssystemet. Folketrygden skal ivareta alle og bidra til å utjevne økonomiske forskjeller. Folketrygden skal sikre et minste pensjonsnivå som sørger for at ingen pensjonister blir fattige, for eksempel knyttet til EU60 eller andre anerkjente fattigdomsgrenser. Fagforbundet vil regulere pensjon til etterlatte på lik linje med folketrygden. Det er behov for pensjonsmessig likebehandling av ulike samlivsformer. Flyktninger som kommer til Norge på humanitært grunnlag, skal ha rett til pensjon uansett botid.

Tjenestepensjon og AFP

Fagforbundet vil at tjenestepensjoner skal være livsvarige og kjønnsnøytrale, og skal være en del av tariffavtalene. All skattbar inntekt skal være pensjongivende. Sparesatsene i obligatorisk tjenestepensjon må økes, og det må innføres obligatorisk uførepensjon. Pensjonssystemet

må sikre yrkesaktive AFP og tjenestepensjoner som gjør at de kan forvente en samlet pensjon på minst 2/3-deler av lønn etter en normal yrkeskarriere.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At samlet pensjon ved en normal yrkeskarriere skal gi inntekstdekning på minst to tredeler av lønn. Pensjonsordningene skal være kjønnsnøytrale og livsvarige.
- Å forbedre og sikre AFP-ordningene gjennom at arbeidstakerne skal opparbeide en rett basert på antall år i tariffbunden virksomhet. Dette vil gi flere arbeidstakere en forutsigbar og god AFP, og også sikre et bredere finansieringsgrunnlag gjennom økt tariffdekning.

Levealdersjustering og aldersgrenser

Reglene for levealdersjustering må sikre yngre årskull og personer som ikke kan kompensere fullt ut for levealdersjusteringen, en god pensjon. Fagforbundet vil ikke godta at nedre aldersgrense økes automatisk. En videre økning etter 1973-kullet vil avhenge av utviklingen de neste ti årene. Uføre må skjermes for levealdersjusteringen. De må sikres en opptjening og alderspensjon på nivå med yrkesaktive.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Styrke medlemmenes pensjonsrettigheter i alle tariffområder.
- At alle, uavhengig av lønnsnivå og stillingsstørrelse skal omfattes av lov- eller avtalefestede pensjonsordninger som sikrer en pensjon på minst to tredjedeler av inntekt.
- Å sikre gruppers rett til særaldersgrense.

Organisering av pensjonsordningene

Fagforbundet vil ha brede fellesordninger både i privat og offentlig tjenestepensjon, og at forvaltning og administrasjon av pensjonsordningene skal skje i pensjonskasser/gjensidig eide selskaper der medlemmene har innflytelse.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Brede pensjonsordninger og forvaltning i pensjonskasser/gjensidige selskaper.
- At pensjonsoppgjørene må skje ved kronetillegg og ikke prosenttillegg.

4. Likestilling, mangfold og integrering

Likestilling

Det er fremdeles store utfordringer i likestillingsarbeidet i Norge. Forskjeller i arbeids- og samfunnsliv gir ulik fordeling av inntekt, karriere og makt i menns favør, derfor må vi få økt likestilling både i arbeidslivet og hjemmet. Ulik verdsetting av manns- og kvinnedominerte yrker bidrar til å opprettholde et kjønnsrelatert forsørger- og omsorgsmønster. Det kjønnsdelte arbeidslivet skaper særlige utfordringer for de som bryter med det tilvante mønsteret. Dette gjelder begge veier. Også menn i kvinnedominerte yrker opplever diskriminering og begrensninger i sin yrkesutøvelse.

Økonomisk uavhengighet er den viktigste forutsetningen for likestilling. Arbeidet med kjønnsnøytrale pensjonsordninger, likelønn, lavlønn og retten til hele stillinger må derfor prioriteres. Arbeidsgivers lovpålagte krav om å jobbe aktivt for å utjevne lønnsulikheter mellom kjønnene i virksomheten må følges opp tett av våre tillitsvalgte ute på arbeidsplassene.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At kvinner og menn skal gis like muligheter til deltakelse i arbeids-, samfunns- og organisasjonsliv.
- At kontantstøtteordningen avvikles og blir erstattet med en venteordning fram til barnehageopptak.
- At tilsynsmyndigheten styrkes, og bruddene på den lovpålagte aktivitets- og redegjøringsplikten følges opp.

Foreldrepermisjon og omsorg

Permisjonsrettigheter i forbindelse med svangerskap og fødsel har et klart kjønnsperspektiv. Dette gjelder både helseperspektivet for mor og

barn, og sosial beskyttelse for mødre. Kvinner har derfor et særskilt vern i norsk lov, som skal ivareta andre forhold enn omsorgsansvaret.

Endring av rettigheter til foreldrepermisjon er omfattende, og kan ikke gjennomføres uten at både kvinners og menns stilling ivaretas. Skal fedre og medforeldre ha en reell mulighet til å ta større del av omsorgsansvaret, må retten til foreldrepenger være knyttet til egen inntekt.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å øke lengden på foreldrepermisjonen, en likere deling av foreldrepermisjonen og øke kvinners rettigheter ved svangerskap og fødsel.
- At fedre/medforeldre opparbeider selvstendig rett til foreldrepenger.
- At far/medforelder får rett på lønnet omsorgspermisjon etter fødsel.

Kvinnehelse

Forskjellene i helsetilbudet for kvinner og menn medfører ulik behandling for samme sykdomsforhold. Kvinnehelse har lavere status. Forskning, diagnostisering, medisiner og behandling er ofte basert på menns helseutfordringer. Såkalte «ubestemte helseplager» og muskel- og skjelettlidelser defineres ikke som yrkesskade-/sykdom, og utløser ikke rett til yrkesskadeerstatning.

Kvinner får tidligere funksjonsvansker enn menn, selv om de lever lenger. Det trengs mer kunnskap om årsakene til dette.

Seksuelle krenkelser og trakassering, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, menneskehandel og prostitusjon rammer kvinner spesielt og er knyttet til maktubalanse. Kommuner og andre offentlige instanser må styrke sin innsats på det forebyggende feltet og etablere tiltak for å hjelpe kvinner som er blitt utsatt for seksuell vold.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å følge opp det offentlige utvalget som utreder kvinners vilkår for deltakelse i arbeidslivet, arbeidshelse og sykefravær.
- Å bedre kvinners arbeidshelse.

- At tiltakene fra Kvinnehelseutvalget følges opp, spesielt de som omhandler økt status for kvinners helse, forskning og et løft for kvinners helse i et livsløpsperspektiv.
- Konkrete tiltak for å forebygge overgrep mot kvinner.

Vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem, og en krenkelse av menneskerettighetene. Personer utsatt for vold kan ha lavere yrkesdeltakelse og dårligere helse, og det er viktig at alle kommuner får oversikt over omfanget i sin kommune. Vold og trusler er aldri ofrenes feil. De lever med utrygghet og opplever ofte store begrensninger på sine liv.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At alle kommuner øker kompetansen og etablerer tiltak mot vold i nære relasjoner.
- At temaet vold i nære relasjoner innarbeides i rammeplan for barnehagene og læreplaner i skole.
- Innføre en adgang til å illegge elektronisk kontroll av et besøksforbud, omvendt voldsalarm.

Diskriminering

Det er mange former for diskriminering i Norge. Personer med funksjonshindringer, innvandrerbakgrunn, LHBT+-befolkningen og etniske minoriteter er også diskriminert i det norske samfunnet. Transpersoner og mennesker med kjønnsinkongruens er i mange sammenhenger særlig utsatte. Fagforbundet tar aktivt standpunkt mot all form for diskriminering og rasisme.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Et universelt utformet samfunn, og at flere funksjonshindrede inkluderes i arbeidslivet.
- Innføring av et tredje juridisk kjønn, et styrket rettslig vern og bedre helsetilbud, med mål om å bedre transpersoners levekår.
- Et helhetlig, forsvarlig og tilgjengelig helsetilbud for alle som lever med kjønnsinkongruens i Norge. Tilbudet av offentlig finansiert kjønnsbekreftende behandling som er forankret i forskning, skal styrkes.

Mangfold, integrering og inkludering

Å være organisert og å ha et seriøst arbeidsliv er bra for enkeltmennesket. Det er også god integreringspolitikk. Det gir fellesskap, mangfold og utvikling på arbeidsplassen. Derfor er det viktig at Fagforbundet arbeider strategisk og langsiktig med å styrke situasjonen og forholdene for alle med innvandrerbakgrunn i arbeidslivet.

Blant personer med innvandrerbakgrunn har sysselsettingsandelen de siste årene økt mer enn i resten av befolkningen, men er fortsatt lavere enn i befolkningen ellers.

Personer med innvandrerbakgrunn er mer utsatt for arbeidsforhold uten faste og hele stillinger, arbeidsløshet og arbeidsmiljøforhold som gir helseplager, sykefravær, og frafall i arbeidslivet. Mange arbeider i bransjer med lav organisasjonsgrad og lav tariffavtaledekning. Den norske arbeidslivsmodellen står i fare for å svekkes om fagbevegelsen ikke oppleves som relevant for alle arbeidstakere.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å samarbeide med partene i arbeidslivet om tiltak for å styrke fagorganiseringen blant alle med innvandrerbakgrunn.
- At norskopplæringen tilpasses arbeidslivet og styrkes.
- At alle kommuner utarbeider en handlingsplan for mangfold og inkludering.

5. Livslang læring

God opplæring og utdanning skal være en rettighet og reell mulighet for alle, uavhengig av økonomisk og sosial bakgrunn, funksjonshindring eller hvor du bor i landet. Det tverrfaglige arbeidet må styrkes i hele oppvekstsektoren. Det er et felles samfunnsansvar å gi alle mulighet og forutsetninger for kompetanseutvikling gjennom hele livet. Det er viktig for å motvirke sosial ulikhet og for at færre støtes ut i et arbeidsliv i endring. Forholdene må legges til rette for at arbeidslivet kan nyttiggjøre seg utdanning og arbeidserfaring til arbeidstakere med utenlandsk bakgrunn.

For å sikre livslang læring for alle må det i større grad tilrettelegges for desentralisert undervisning og digitale opplæringsstilbud.

Barnehage

Barnehagen skal gi trygge rammer rundt barns frie lek, læring og sosialisering. Det er viktig med tidlig innsats, god omsorg, god faglig kompetanse og et tilpasset pedagogisk opplegg der barna står i sentrum.

Kommunene skal ha et overordnet ansvar for barnehagetilbudet for å sikre et godt og likeverdig tilbud til alle barn. Offentlige midler avsatt til barnehage skal komme barna til gode, og ikke kunne tas ut som profitt.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At maksprisen på barnehageplasser holdes på et nivå som gjør at alle kan benytte seg av tilbudet.
- Muligheter og konsekvenser av opptak gjennom året bør utredes, for å finne gode løsninger for barn, foreldre og ansatte.
- Å styrke den reelle bemanningen i barnehagene gjennom åpningstiden, og gjennomføre en kartlegging av dette som skal danne grunnlag for videre politikktvikling.
- Innføre kostnadsdekning på pensjon for ansatte i private barnehager.

SFO

Skolefritidsordningen (SFO) må omfatte og tilrettelegge for alle barn, ha høy kvalitet i hele landet og styrkes som en praktisk og variert arena for lek, kultur og fritidsaktiviteter. Trygge fellesarenaer som SFO kan motvirke utenforskap.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å kartlegge bemannings- og kompetansebehovene i SFO
- At det føres tilsyn med at kravene i rammeplanen gjennomføres lokalt.
- At barn og unge med særskilte behov skal ha tilstrekkelige ressurser også på SFO. Vedtaket barnet har, må følge også over på SFO.
- Å øke deltakelsen gjennom å videreføre og utvide gratis SFO. Dette forutsetter forsvarlig bemanning og hensiktsmessige arealer.

Grunnskole og videregående opplæring

Den offentlige fellesskolen legger grunnlaget i utdanningssystemet og sikrer lik rett til utdanning. Et trygt læringsmiljø er avgjørende for den enkeltes utvikling og for samfunnet. Gratisprinsippet i fellesskolen må sikres.

Nærskoleprinsippet er viktig for inkluderende utdanning, uavhengig av bakgrunn eller geografisk beliggenhet. Styrking av nærskolen gir levende lokalsamfunn og reduserer ulikheter, gitt tilstrekkelige ressurser. Fagforbundet ønsker å gjøre skolen leksefri i de første årene av grunnskolen (1. – 4. klasse).

Dimensjoneringen av videregående skoler må balansere studieretninger og fag med arbeidslivets behov og elevenes interesser. Videregående skoler må være tilgjengelige for alle elever, fortrinnsvis i elevens hjemkommune, slik som Lokal Opplæring i Samarbeid med Arbeidslivet (LOSA) i Finnmark.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At hele laget rundt elevene styrkes med flere fagarbeidere og andre relevante yrkesgrupper.
- En mer helhetlig skoledag der praktisk og erfaringsbasert læring basert på mesterlæretradisjonen vektlegges.
- At alle elever skal få tilbud om gratis skolemat hver dag.
- At faglige rettigheter og plikter i arbeidslivet skal være en del av læreplanen både i ungdomsskole og i videregående skole.
- Å styrke de praktiske fagene.

Fag- og yrkesopplæring

Det er stort behov for flere fagarbeidere. Fagforbundet vil styrke fag- og yrkesopplæringen og rådgivningstjeneste i grunnopplæringen.

Å tilrettelegge for at flere skal bli fagarbeidere, må ikke gå på bekostning av kvaliteten i fagbrevet eller for den enkeltes muligheter for videre læring og utvikling. Det er et mål at flest mulig skal få et fagbrev som gir

den enkelte et godt grunnlag for deltakelse i samfunnet og for videre utdanning.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Lovfeste retten til læreplass, og øke mulighetene for lærlinger til å få fast ansettelse etter endt læretid, særlig i offentlig sektor.
- At tilbudsstrukturen videreutvikles og at det etableres nye fag- og svennebrev på relevante yrkesområder.
- Å styrke kvaliteten i fagopplæringen gjennom bedre tilsyn, seriøsitetskrav og krav til god og tilstedeværende veiledning. Veileder skal ha relevant fagbrev som yrkesbakgrunn/utdanning.
- Å kvalitetssikre og tilrettelegge eksisterende og nye voksenopplæringsordninger.
- Å styrke og synliggjøre yrkesfaglæreren med fagarbeiderbakgrunn i skolen.
- At kvaliteten i karriereveiledningen styrkes, med en rådgivningstjeneste som både kjenner til de yrkesfaglige løpene og som også har yrkesfaglig bakgrunn.
- At voksne med relevant arbeidspraksis skal få tilgang til gratis eksamensforberedende kurs slik at de kan avlegge fag- eller svenneprøve som praksiskandidater.
- Å synliggjøre fagutdanning som en attraktiv inngangsport til arbeidslivet.

Fagskoler

Utdanningssystemet skal møte framtidens kompetansebehov. Til det trenger vi å videreutvikle fagskolesektoren i samarbeid med lokal- samfunnene. Fagskolens posisjon i utdanningssystemet må styrkes og gjøres mer kjent.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å styrke og synliggjøre det offentlige fagskoletilbudet, der fagskolene skal tilby relevante utdanninger for fagarbeidere som ønsker fordypning og spesialisering.
- At fagskolesektoren videreutvikles med påbygningsmuligheter, inkludert muligheter til å ta en yrkesfaglig bachelor og master.

- Gode overgangsordninger fra fagskoler til studier på høyskoler og universiteter.
- Økt studiestøtte og studievilkår som gir reell mulighet til å studere på fulltid.
- En god og forutsigbar finansieringsordning for høyere yrkesfaglig utdanning, der overordnet styring og finansiering av utdanningssektoren skal være et offentlig ansvar.

Universiteter og høyskoler

Vi trenger velfungerende offentlige høyskoler og universiteter som er desentraliserte og nært knyttet til det lokale arbeidslivet. Utdannings-systemet må være åpent og tilby gode overgangsordninger mellom fagskoler og høyskoler/universiteter.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Økt studiestøtte og studievilkår som gir reell mulighet til å studere på fulltid.
- En solid og forutsigbar finansieringsordning der offentlig ansvar sikrer overordnet styring og finansiering.
- At det skal være tilgjengelige utdanninger med rimelig studieavgifter også for de som er i arbeid.
- At fagbrev skal gi tilleggspoeng i opptak til høyere utdanning.

Faglig utvikling i arbeidslivet

Voksnes læring er viktig som virkemiddel for sosial utjevning og økt trygghet. Livslang læring er ofte knyttet til arbeidslivet, og Fagforbundet vil ha et arbeidsliv som tar i bruk og videreutvikler kompetansen til alle yrkesgrupper. Vi vil bekjempe skjevfordelingen i ansattes mulighet for etter- og videreutdanning. Alle ansatte skal ha rett til relevant kompetanseutvikling, og ha økonomisk uttelling for det. Fri med lønn til faglig utvikling må gjelde alle.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å styrke arbeidsplassbaserte tilbud innen fagopplæring, fagskole og universitets- og høgskoleutdanninger.

- Gode rammevilkår, stipend- og låneordninger og dekking av utgifter til livsopphold slik at videreutdanning er et reelt alternativ.
- At hver arbeidsplass skal ha en kompetanseplan utviklet i samarbeid med ansatte og tillitsvalgte.
- At arbeidsgiver tilbyr og legger økonomisk til rette for nødvendig kompetanseheving for alle ansatte.
- At seniorer i arbeidslivet også sikres faglig utviklende arbeidsoppgaver, tilgang til etterutdanning og relevant omskolering.
- Å etablere bransjeprogram finansiert over statsbudsjettet innenfor relevante fagområder.
- At ordningen med realkompetansevurdering gjennomgås for å oppnå lik praksis uavhengig av utdanningsinstitusjon, økt kompetanse og kapasitet i hele landet og vurderingen skal gi reell mulighet for opptak til ulike utdanninger.

6. Velferd og offentlig sektor

En sterk velferdsstat er grunnlaget for gode tjenester til alle og frihet for enkeltmennesket. Universelle offentlige ordninger sikrer likeverdighet og reduserer ulikhet. Det beste tilbudet får vi når det offentlige driver velferdstjenestene, med egne ansatte og tilstrekkelig bemanning. Det er avgjørende med offentlig eierskap og folkevalgt kontroll over samfunnets infrastruktur. Det er også viktig i et beredskapsperspektiv. Beredskapslagre som sikrer tilgang til mat, smittevernutstyr og nødvendige medisiner i krisetider må bygges opp over hele landet.

Rettferdig fordeling

Sosiale og økonomiske forskjeller i Norge må reduseres, fordi ulikhet svekker tillit og øker polariseringen, gir dårligere folkehelse og svekker norsk økonomi. Skattesystemet er sammen med kollektive lønnsforhandlinger nøkkelen til å utjevne inntektsforskjeller. Rettferdig beskatning, der alle bidrar etter evne, er en forutsetning for å sikre offentlig sektor en økonomi som gjør det mulig å løse oppgavene og utvikle velferdsstaten som et sikkerhetsnett for alle.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Et skattesystem som reduserer inntekts- og formuesulikheten, med økt progressivitet i beskatningen av de laveste og høyeste inntektene.
- Å redusere avgifter, gebyrer og egenandeler på velferdstjenester.
- At tannhelse likestilles med øvrige helsetjenester.
- En god sykelønnsordning, et sterkt oppsigelsesvern for sykemeldte, og skjerpede vilkår knyttet til arbeidsgivers mulighet for å bestride en sykemelding.
- En universell barnetrygd, som økes og justeres i tråd med prisutviklinga.
- Å gjøre satsene for gravferdsstønad tilstrekkelige til å dekke faktiske kostnader.
- Gravferdsstønden fra fagforeningen skal ikke legges til grunn for beregning av offentlig gravferdsstøtte.

Kommuner og fylkeskommuner

Kommuner og fylkeskommuner er innbyggernes redskap for å styre og utvikle lokalsamfunnet. De er politiske arenaer, samfunnsutviklere, og grunnmuren i den norske velferdsmodellen. For å sikre likeverdige tjenester, uansett kommunestørrelse, er det viktig å sørge for gode økonomiske rammer.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At kommuner og fylkeskommuner skal drive tjenestene med egne ansatte.
- En rettferdig inntektsfordeling til kommunen som sikrer gode tjenester i alle kommuner uavhengig av kommunestørrelse.
- Å utbedre toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester.
- At kistebegravelse og kremasjon må likestilles som gravferdsform, og at det sikres tilstrekkelig krematoriekapasitet i hele landet.
- Bedre oppgavedeling for å løse utfordringer knyttet til kompetanse- og personalmangel.
- At det blir utviklet nærings- og sysselsettingsplaner i alle kommuner og fylkeskommuner.
- Regelverk, kontrollsystemer og myndighet som sikrer at offentlige midler ikke ender opp hos private aktører, i skatteparadis eller hos andre stater.

- En statlig finansieringsplan som supplement til selvkostsystemet innenfor vann- og avløpssektoren.
- At lavterskel helsetilbud blir bedre tilgjengelig for gutter og unge menn, og sikrer at også menns psykiske helseutfordringer ivaretas.

Sykehus

Fagforbundet mener sykehusene skal eies og drives av staten, supplert av tjenester fra ideelle aktører. Forvaltningsstyring må erstatte styrings-systemer basert på markedstenkning. Det er viktig å sikre et godt og trygt sykehustilbud over hele landet, med akuttfunksjoner og fødetilbud.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At sykehusene skal rammefinansieres, framfor innsatsstyrt finansiering og at muligheter for å skille på drifts- og investeringsmidler utredes.
- Bedre oppgavedeling ved sykehusene for å løse utfordringer knyttet til kompetanse- og personalmangel.
- Utredning av en representantskapsmodell, for å få folkevalgt representasjon i sykehusstyrene.
- En godkjenningsordning for etablering av private helsetilbud, som blant annet vurderer tilgang til helsepersonell.
- At det innføres omsetningsavgift på helseforsikringer.
- At ordningen med nøytral merverdiavgift for helseforetakene avvikles.

Psykisk helse

Fagforbundet mener det er et stort behov for mer ressurser og økt tilgjengelighet til psykisk helsevern. Det er særlig viktig å styrke sikkerhetspsykiatrien og tilbudene for barn og unge. Mange unge opplever utfordringer knyttet til psykisk helse. Selvmord er en stor utfordring, særlig blant menn, og for unge under 25 år er det den vanligste dødsårsaken. Tilbudene for behandling og forebygging av psykisk uhelse er ikke tilstrekkelig i dag. Ventetiden for behandling er lang, lavterskeltilbudene er for få, og de ansatte i tjenestene står i en krevende arbeidshverdag. Bevisstheten om psykisk uhelse må opp i alle deler av helse- og velferdstjenesten.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At sykehusene skal utvide tilbudet innen psykiatri, slik at ventetiden går ned.
- At tilbudet innen Tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB), og tilbudet til pasienter med samtidig rusmiddelproblemer og psykiske lidelser (ROP-pasienter) styrkes og videreutvikles.
- At kommunene bygger ut flere og varierte tilbud innen psykisk helse.
- En godt utbygget skolehelsetjeneste lokalt.
- Gratis legetjenester for alle under 18 år.
- Flere og varierte lavterskeltilbud innen psykisk helse for ungdom, med særlig vekt på selvmordsforebygging.
- Økt bevissthet rundt arbeidets innvirkning på psykisk helse, og styrket innsats mot arbeidsmiljøfaktorer som påvirker psykisk helse negativt.
- At personale innen helse, velferd og oppvekst har tilstrekkelig kompetanse og kunnskap til å møte personer med psykiske helseutfordringer, inkludert hvordan man møter personer i selvmordsfare.

Bolig

Fagforbundet vil jobbe for en boligpolitikk som reduserer sosiale og geografiske forskjeller, hindrer segregering i pressområder og tilrettelegger for utvikling i hele landet. Flere må få mulighet til å eie egen bolig, og skattepolitikken må bidra til å motvirke boligspekulasjon. Boligsosiale hensyn må sikres i kommunale planprosesser, og leietakeres rettigheter styrkes.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å styrke Husbankens rolle i å gi flere mulighet til å kjøpe sin egen bolig, sikre egnede boliger for uføre og eldre, og en bedre boligforsyning i mindre sentrale områder.
- Å redusere egenkapitalkravet for førstegangskjøpere, og gi banker større rom for skjønnsmessig vurdering av betalingsevne som grunnlag for å innvilge lån.
- Fjerne dokumentavgiften for førstegangskjøpere.
- Sterkere rettigheter for leietakere, konsesjonsregulering av profesjonell boligutleie og at det bygges flere boliger for studenter, lærlinger og elever..

- Opprettelse av et statlig boligselskap som kan sørge for bolig-løsninger som i dag ikke dekkes av det kommunale botilbudet eller selveiermarkedet.
- Å utvide muligheten for å ivareta sosiale hensyn og motvirke segregering i kommunale planprosesser.
- At bostøtteordningen ikke skal avgrenses til en ordning kun for mottakere av sosialhjelp.

Post- og transporttjenester

Fagforbundet mener at Posten må forbli i statlig eie, med en utvidet rolle som foretrukket leverandør av samfunns- og formidlingstjenester i hele landet. Dette sikrer også lokale transport- og distribusjonstjenester der dette ikke er kommersielt drivverdig. Uten Postens unike mulighet til samproduksjon av tjenester, vil leveringskostnadene bli vesentlig høyere for private og næringsdrivende utenfor sentrale strøk. Logistikk- og transportsektoren generelt, og varebilbransjen spesielt, har betydelige utfordringer knyttet til sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At det offentliges ansvar for innhenting, fremsending og omdeling av brev og pakker i hele landet ivaretas og utføres av en statlig eid aktør.
- At kommuner, fylkeskommuner og helseforetak følger sin påseplikt ved kjøp av transporttjenester.
- At Postens rolle i å ivareta formidlings- og samfunnsoppgaver utvides og utvikles, blant annet ved at dørterskeltjenesten rulles ut som et landsdekkende tilbud.
- Nasjonale regler for innenlands transport om blant annet kjøre- og hviletid som minimum er på nivå med regelverket i EUs mobilitetspakke.
- Innføring av løyve-regulering og HMS-kort for alle transportører, og flere kontrollerer gjennomført gjennom A-krimssamarbeidet.
- Bedre reguleringer, og en forsterket kontroll- og tilsynsvirksomhet som sørger for etterlevelse og effektive sanksjoner mot useriøse aktører i transportnæringen.

7. Digitalisering

Teknologisk utvikling øker produktiviteten og forbedrer tjenestekvaliteten. Vi må styrke arbeidstakernes digitale kompetanse for å unngå utenfor-skap. Arbeidstakerrettigheter, medbestemmelsesrett, eierskap til data, personvern og innsyn må ivaretas, samt virksomhetens IKT-sikkerhet. Internasjonalt arbeid med personvern og digitalisering må styrkes. Bruk av kunstig intelligens må være transparent og etterprøvbart. Yrkesetikk, klima- og miljøavtrykk og medvirkning må vektlegges ved innføring av løsninger som bruker kunstig intelligens. Teknologigigantenes innflytelse over offentlig sektor i Norge må begrenses. Samtidig bør det prioriteres utvikling av en norsk språkmodell tilpasset offentlig sektor.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- En digital infrastruktur som eies og driftes av det offentlige med egne ansatte, og bygges ut i hele landet.
- Etablering av en nasjonal, offentlig eid skytjeneste som sikrer at data i det offentlige lagres trygt. Skytjenesten utvikles og driftes med egne ansatte.
- Et offentlig tilsyn for bruk av kunstig intelligens.
- Å styrke digital kompetanse til alle ansatte, tillitsvalgte og ledere.

8. Klima og miljø

Offentlig sektor vil bli svært viktig i arbeidet med å tilpasse oss mer ekstremvær, og også i omstillingen til et samfunn med mindre utslipp. Her står Fagforbundets medlemmer i førstelinjen.

Klima- og miljøkrisen tydeliggjør ulikhet. Rike land står for mesteparten av utslippene, og i disse landene så er det de få prosent rikeste sitt forbruk som forurenser mest, og langt mer enn resterende befolkningen. En klimavennlig omstilling er avhengig av en rettferdig omstilling, der de ansvarlige for de største utslippene er forventet å bidra mest.

Globalt ansvar

Fagforbundet mener at Norge må føre en politikk som sikrer oppnåelse av klimamålene og etterlever våre internasjonale miljøforpliktelser.

Norge har et ansvar for å beskytte områder av internasjonal betydning, som Lofoten, Vesterålen og Senja, og andre særlig sårbare områder.

Det er nødvendig å redusere vår klima- og miljøpåvirkning, både nasjonalt og internasjonalt. Vi må være pådrivere for at rike land bidrar med tilstrekkelige midler for å hjelpe fattige land som rammes av klimaendringer.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At det lages en nedtrappingsplan for norsk olje- og gassproduksjon, i tråd med målene i Paris-avtalen.
- Stans i leteaktiviteten, nye utbygginger kan bare skje i tilknytning til eksisterende infrastruktur.

Nødvendig omstilling

Grønn utvikling krever prioritering og omfordeling. Alle offentlige planer, som arealbruk og klimatilpasning, må revurderes for å sikre at de støtter opp under våre klima- og naturmål. Vi må bryte med dagens masseproduksjons- og forbruksmønstre, og basere økonomisk virksomhet på sirkulær ressursutnyttelse. En progressiv og sosialt rettferdig grønn skattepolitikk er avgjørende for å sikre bred oppslutning om nødvendig klima- og miljøpolitikk.

Elektrifiseringen av samfunnet krever energieffektivisering og mer fornybar strøm, med prioriteringer for hvilke virksomheter som kan knytte seg til strømmettet. Høye strømpriser virker dempende på forbruket, men rammer usosialt, det bør derfor etableres en permanent strømstøtteordning. Strømmerketet må reformeres på en måte som fremmer fornybar energi, og der det samtidig blir tatt hensyn til kostnaden for forbrukere.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At det blir utarbeidet en nasjonal klimatilpasningsplan.
- En langsiktig løsning for å sikre kraftforsyningen i Norge og kontroll på strømprisene.
- Å fremme sirkulær økonomi gjennom avfallsreduksjon, ombruk og gjenvinning.
- Miljøsertifisering av alle virksomheter med tillitsvalgte.

Kommunenes rolle

For å sikre en trygg hverdag for våre medlemmer, må vi håndtere klimaendringenes konsekvenser, redusere utslipp og bevare natur og biologisk mangfold. Omstilling krever styring, det er viktig at det etableres styringsformer og koordineringsplaner som sikrer at fylker og kommuner trekker i samme retning så vi oppnår nasjonale mål uten for stor inngripen i det lokale selvstyret. De ansatte må være involvert i virksomhetenes arbeid med klima og miljø gjennom lokalt trepartssamarbeid.

I perioden 2025-2029 vil Fagforbundet arbeide for:

- Økt satsing på fornybar energi og kompensasjon for gjennomføring av energisparingstiltak.
- Sikring av FNs naturavtale i kommunene gjennom styrking av miljøfaglig kompetanse og innføring av arealnøytralitet.
- Gjennomføring av lokale tiltak for å redusere utslipp gjennom trepartssamarbeid.
- Tilstrekkelige ressurser for kommunenes arbeid med klimakutt og klimatilpasning.
- At klima- og miljøperspektiv skal vurderes ved alle offentlige anskaffelser.

Grønn transport

Transportsektoren står for en betydelig del av de norske klimagassutslippene. Investeringer i sektoren må gjøres med klima- og miljøhensyn i tankene. Styrking av kollektivtilbudet og elektrifisering av transportsektoren er sentrale tiltak.

I perioden 2025-2029 vil Fagforbundet arbeide for:

- At transportsektoren blir utslippsfri.
- Et godt kollektivtilbud eid og drevet av det offentlige, med egne ansatte.
- Utvidelse, oppgradering og vedlikehold av jernbanenettet i hele landet.
- Reduserte priser på all kollektivtransport.

9. Kultur

Kultur har betydning for et helt samfunn. Levende lokalsamfunn trenger et kulturliv, der kulturnærings, kulturfrivillighet og kommunal kultursektor er gjensidig avhengige av hverandre. Både stat, fylke og kommune må legge til rette for et lokalt kulturliv med ordnede arbeidsforhold, som kan samarbeide med organisasjonsliv, trossamfunn, gallerier, museer og scener. Fritidsklubber som fritidstilbud i ungdommens nærmiljø spiller en viktig rolle i dette arbeidet, ved å tilby et sted for sosial, kreativ og personlig utvikling. Bibliotekene er sentrale i demokratiseringen av kunnskap, motvirkning av digitalt utenforskap, som møteplass og tilrettelegger for ytringsfrihet.

Offentlig finansierte sceneinstitusjoner har over år fått dårligere rammebetingelser. Kulturinstitusjonene er kompetansearbeidsplasser som er viktig å satse på i en tid med uro i samfunnet, fordi de kan bygge forståelse på tvers av politiske ståsted, samfunnsklasser, alder, kjønn og kjønnsuttrykk.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å sikre ressurser til stabil drift av offentlige og frivillige kulturtilbud som lokale møteplasser og kulturarenaer.
- At kompetanseutvikling for kulturarbeidere over hele landet prioriteres.
- En inkluderende kulturskole og et lovfestet fritidsklubbtilbud i ungdommens nærmiljø.
- Å styrke den samiske urbefolkningen og de nasjonale minoritetenes kultur, språk og egenart. I Norge er dette kvener/norskfinner, jøder, skogfinner, rom og romanifolket/tatere.

10. Alliansebygging

Fagforbundet skal på alle nivåer arbeide for å styrke det fagligpolitiske samarbeidet med politiske partier som deler Fagforbundets visjoner og mål. Det er viktig å bygge allianser med arbeidstakerorganisasjoner og andre samfunnsengasjerte aktører. Deltakelse i samfunns-debatten både gjennom politisk ledelse og lokale tillitsvalgte er vesentlig for å nå Fagforbundets politiske mål.

11. Nordområdene og Arktis

Utviklingen i Nordområdene og Arktis har stor nasjonal og internasjonal betydning. Norge har et ansvar for sosial, miljømessig, og økonomisk bærekraftig utvikling gjennom samarbeid, aktiv tilstedeværelse og håndheving av norsk suverenitet. Gode offentlige tjenester i nord er avgjørende for både sysselsetting, næringsutvikling, samfunnssikkerhet, beredskap og bosetting i nordområdene.

Enhver krigføring og opprustning som involverer statene på nordkalotten er ødeleggende for samarbeidet på tvers av landegrensene i nord. Forutsetningen for å gjenoppbygge tillit og samarbeid er fred.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At Norge støtter arbeidet med et internasjonalt forbud mot kull, olje og gassaktivitet i Arktis.
- En desentralisert bosettingsstruktur gjennom nye eller flytting av statlige arbeidsplasser, god infrastruktur og høy kvalitet på offentlige tjenester til de nordligste fylkene.
- Samarbeid med fagbevegelse i Norden og med andre sektorer for å styrke en helhetlig politikk på området, inkludert ressurs- og naturforvaltning.
- Opplæring av ansatte for å ivareta den sikkerhetspolitiske situasjonen, særlig innen helse, beredskap og sikkerhet.

12. Solidaritet og internasjonalt arbeid

Krig og konflikt, polarisering, svekket demokrati, klimaendringer og global uro i økonomien forverrer forholdene for arbeidsfolk mange steder i verden. En sterkere fagbevegelse er nøkkelen til rettferdighet og verdighet. Fred, demokrati, rettsstat og respekt for arbeidstaker- og menneskerettigheter er grunnlaget for frie og vellykkede samfunn.

Solidaritet på tvers av landegrensar

Fagforbundet vil jobbe for en mer solidarisk og demokratisk verden gjennom våre samarbeidsavtaler og som del av den internasjonale fagbevegelsen. En fri og uavhengig fagbevegelse er av universell betydning for å oppnå mer rettferdig fordeling av makt og ressurser. Respekt for ILOs konvensjoner, men særskilt kjernekonvensjoner og styrking av arbeidstakerrettigheter må prioriteres i norsk utenrikspolitikk.

En viktig del av solidaritetsarbeidet vårt er å sikre respekt for menneskerettighetene, folkeretten, humanitærretten og forhindre alvorlig miljøskade. Velfungerende internasjonale institusjoner er en motvekt mot en uforutsigbar verdensorden. Både privat sektor og offentlige virksomheter må ansvarliggjøres for å overholde grunnleggende etiske normer ved anbud, innkjøp og investeringer.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- Å styrke vektleggingen av arbeidstakerrettigheter, demokrati og rettsstat i norsk utenrikspolitikk
- Å redusere norske finansielle bånd til virksomheter som svekker bærekraft, eller som krenker arbeidstaker- og menneskerettigheter.
- Å styrke internasjonale kontroll- og straffemekanismer i internasjonal rett.
- Å støtte BDS-bevegelsen (Boikott, Desinvesteringer og Sanksjoner), og arbeide for internasjonal boikott av Israel.
- Å samarbeide med andre organisasjoner for å styrke kvinners forhandlingsmakt internasjonalt og styrke kvinners posisjon i internasjonal fagbevegelse.

EØS og handelsavtaler

Norske arbeidstakere påvirkes av EU-direktiver som begrenser nasjonale tiltak mot sosial dumping og svekker faglige rettigheter og velferdsordninger. Utviklingen av EØS-avtalen har fått et omfang som går langt utover det som ble forespeilet da avtalen ble inngått. Internasjonale handelsavtaler må bygge på åpenhet og demokratiske prosesser.

Fagforbundet mener Norge må bruke handlingsrommet innenfor EØS-avtalen og andre handelsavtaler for å sikre nasjonal suverenitet, demokratisk styring, kontroll og den norske arbeidslivsmodellen. Fagforbundet mener Norge må være en pådriver for internasjonal helserettferd. Det er behov for et globalt regelverk for rask tilgang til rettferdig fordeling av vaksiner og utstyr.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At EU-regler og andre internasjonale handelsavtaler ikke kan overstyre ILO-konvensjoner, norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslovgivning.
- Aktiv bruk av reservasjonsretten og andre virkemidler for å verne om faglige rettigheter og den norske arbeidslivsmodellen.
- At Norge ikke blir medlem i EU.
- Full åpenhet rundt forhandlingene om internasjonale handelsavtaler og at offentlige tjenester ikke åpnes for utenlandske tilbydere.
- Revisjon av handelsavtaler for å kreve rettferdig tilgang til vaksiner, medisiner og utstyr, blant annet gjennom patentpool, teknologioverføring og kunnskapsdeling.

Asyl- og flyktningspolitikk

Over 100 millioner mennesker er på flukt i verden. Internasjonal solidaritet, internasjonale konvensjoner og medmenneskelighet tilsier at Norge skal føre en human asyl- og flyktningspolitikk. Politikken må følge rådene fra FNs høykommissær for flyktninger. Uretturnerbare asylsøkere må ha tilgang på helsehjelp og offentlig sikkerhetsnett.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At barnekonvensjonen må legges til grunn for opphold.
- En mer human flyktningpolitikk.

Forby atomvåpen

Fagforbundet støtter FNs forbud mot atomvåpen, og vil at norske kommuner tilslutter seg ICANs globale opprop for et slikt forbud.

Fagforbundet vil i perioden 2025-2029 arbeide for:

- At alle kommuner signerer ICAN Cities Appeal.
- Støtte til initiativer for kjernefysisk nedrustning.
- At Norge skal signere og ratifisere det internasjonale forbudet mot atomvåpen.

Vedtekter

2025–2029

INNHold – Vedtekter

§ 1	Navn.....	39
§ 2	Formål	39
§ 3	Hovedorganisasjon	40
§ 4	Forbundets organisasjonsområder	40
§ 5	Likestilling	41
§ 6	Medlemskap	41
§ 7	Medlemskontingent.....	42
§ 8	Kontingentfritak	44
§ 9	Eksklusjon.....	44
§ 10	Suspensjon.....	44
§ 11	Fagforeningen.....	46
§ 12	Koordineringsledd.....	56
§ 13	Fylkeskretsen	56
§ 14	Landsmøtet.....	66
§ 15	Ekstraordinært landsmøte	70
§ 16	Landsstyret	70
§ 17	Landsstyrets myndighetsområde.....	71
§ 18	Forbundsstyret.....	72
§ 19	Forbundsstyrets myndighetsområde	73
§ 20	Yrkesseksjonene sentralt.....	75
§ 21	Sentralt ung utvalg og sentralt pensjonist- og uføreutvalg.....	76
§ 22	Forbundsadministrasjon og forvaltning.....	78
§ 23	Konfliktfond.....	79
§ 24	Kontrollkomiteen.....	79
§ 25	Endring av vedtektene	79
§ 26	Avgjørelse av tvister.....	80
§ 27	Oppløsning	80

Vedtekter

§ 1 Navn

Forbundets navn er Fagforbundet.

Se retningslinjer til § 1.

§ 2 Formål

Fagforbundet skal være en ledende arbeidstakerorganisasjon som skal fremme medlemmenes faglige, økonomiske, arbeidsmiljømessige, sosiale og kulturelle interesser ved å organisere alle arbeidstakere innen sitt organisasjonsområde, jf. Prinsipp- og handlingsprogrammet.

Fagforbundet skal:

- 2.1** Arbeide for å sikre medlemmer reell innflytelse og medbestemmelsesrett på egen arbeidsplass og i egen arbeidssituasjon, samt å gi tillitsvalgte rett til å utføre sine verv for medlemmene.
- 2.2** Arbeide for likestilling og likeverd for alle.
- 2.3** Arbeide for å bedre livssituasjonen for alle medlemsgrupper.
- 2.4** Arbeide for å utvikle demokratiet lokalt, nasjonalt og internasjonalt, samt å sikre frihet, likhet, solidaritet og rettssikkerhet for alle mennesker.
- 2.5** Arbeide for at fagbevegelsen alltid er fri og uavhengig.
- 2.6** Arbeide for å utvikle og styrke en offentlig sektor som til enhver tid kan yte de tjenester som enkeltmennesket og samfunnet har behov for.
- 2.7** Arbeide for å ivareta særpreget og identiteten til ulike sektorer og yrkesgrupper.

2.8 Arbeide for å bedre medlemmenes lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår gjennom å opprette og styrke tariffavtaler/overenskomster, samt arbeide for å allmenngjøre landsomfattende tariffavtaler.

2.9 Arbeide for å sikre medlemmene et godt og trygt arbeidsmiljø.

2.10 Ivareta medlemmenes interesser i yrkesfaglige spørsmål.

2.11 Påvirke utdanningene i samsvar med samfunnets utvikling og arbeide for medlemmenes anseelse og faglige standard.

2.12 Samarbeide med aktuelle organisasjoner i inn- og utland.

§ 3 Hovedorganisasjon

Fagforbundet er tilsluttet Landsorganisasjonen i Norge (LO).

§ 4 Forbundets organisasjonsområder

Fagforbundet organiserer alle arbeidstakere, lærlinger, selvstendig næringsdrivende, frilansere og andre oppdragstakere innen følgende områder:

- Kommunale, fylkeskommunale og interkommunale virksomheter
- Bank og finans
- Postal virksomhet, herunder distribusjon, transport og logistikk
- Kommersielle, ideelle og andre virksomheter som driver offentlige tjenester finansiert gjennom skatter og avgifter
- Veterinærtjenester, herunder dyreklinikker og dyresykehus
- Tannhelsetjenesten
- Kommunale og private undervisningsinstitusjoner
- Oppdragstakere som løser sentrale funksjoner i velferdssamfunnet
- Boligbyggelag, borettslag og boligstiftelser
- Frisør- og velværebransjen
- Humanitære organisasjoner

- Private og offentlige kulturvirksomheter
- Ansatte med varig tilrettelagt arbeid i ordinære virksomheter (VTA - O) innenfor Fagforbundets organisasjonsområder

4.1 Fagforbundet organiserer ansatte i virksomheter, stiftelser og bedrifter der det er kommunal eierandel.

4.2 Studenter og elever i videregående opplæring som utdanner seg til yrker innenfor forbundets organisasjonsområde.

Se retningslinjer til §4.

§ 5 Likestilling

Ved valg og oppnevninger skal medlemmenes mangfold gjenspeiles. Ved alle valg bør ingen kjønn være representert med mer enn 60%. Videre tilstrebes det å få valgt representanter med minoritetsbakgrunn

§ 6 Medlemskap

6.1.1 Alle innenfor forbundets organisasjonsområder kan tas opp som medlem, jf. § 4.

Se retningslinjer til § 6.1.1.

6.1.2 Medlemmer av andre LO-forbund kan tas opp som bimedlemmer jf. § 7.6. 5

Se retningslinjer til § 6.1.2.

6.2 Alle medlemmer i forbundet skal som hovedregel være medlem i geografisk avgrensede fagforeninger. Dette gjelder også studenter og elever.

Se retningslinjer til § 6.2.

6.3 Medlemmene i Fagforbundet tilsluttes fire yrkesseksjoner med bakgrunn i yrkestilhørighet:

- Yrkesseksjon helse og sosial
- Yrkesseksjon kirke, kultur og oppvekst
- Yrkesseksjon samferdsel og teknisk
- Yrkesseksjon kontor og administrasjon

Se retningslinjer til § 6.3.

6.4 De som har tatt arbeid under godkjent arbeidsstans eller er ekskludert av andre fagforbund, kan bare være medlem etter særskilt vedtak i forbundsstyret.

6.5 Personer som står tilsluttet eller representerer politiske partier, organisasjoner eller grupper som har nazistisk, fascistisk eller rasistisk formål, kan ikke være medlemmer i forbundet.

Det samme gjelder de som har opptrådt slik at forholdet faller inn under vilkårene for eksklusjon eller suspensjon, jf. §§ 9 og 10.

6.6 Innmelding og utmelding i Fagforbundet skal skje skriftlig eller elektronisk.

6.7 Overføring av medlemmer mellom LO-forbund reguleres av LOs vedtekter.

Se retningslinjer til § 6.7.

§ 7 Medlemskontingent

7.1 Medlemmer med inntektsgivende arbeid betaler 1,2 % av brutto lønn i kontingent til forbundet.

Se retningslinjer til § 7.1

7.2 Landsstyret fastsetter en maksimumskontingent og minimumskontingent.

7.3 Opplærings-, utviklings- og omstillingsordningen (OUO) - fondets særkontingent eller andel av kontingent fastsettes av landsstyret.

7.4 Premie til kollektive forsikringer kommer i tillegg til forbundets kontingent.

7.5 Fagforeningen får overført 0,3 % av trekkgrunnlaget (brutto lønn) til drift av foreningen.

Fagforeninger kan i årsmøte vedta en tidsavgrenset lokal tilleggskontingent dersom spesielle forhold tilsier det. Slik kontingent godkjennes av forbundsstyret.

Se retningslinjer til § 7.5.

7.6 Bimedlemmer betaler vanlig kontingent. Unntatt er premien til kollektive forsikringsordninger og OUO.

Se retningslinjer til § 6.1.2.

7.7 Elever, lærlinger, studenter og alders- og uførepensjonister betaler den kontingent som landsstyret fastsetter.

7.8 Medlemmer som skylder kontingent for mer enn 3 måneder blir strøket som medlem.

Se retningslinjer til § 7.8.

7.9 Ekstraordinær kontingent kan utskrives av landsstyret, jf. § 17.

§ 8 Kontingentfritak

8.1 Medlemmer som ikke mottar lønn/sykelønn fritas for kontingent ved:

arbeidsløshet, arbeidsstans (streik og lockout), permisjoner, attføring, rehabilitering eller verneplikt utover 1 måneds varighet. Grunnlaget for kontingentfritak må dokumenteres. Premien til kollektive forsikringer må likevel betales.

8.2 Særkontingent for alders- og uførepensjonister til og med det året de fyller 75 år og for pensjonister fra 75 år til og med det året de fyller 80 år fastsettes av landsstyret. Fastsatte beløp justeres i tråd med Grunnbeløpet i folketrygden hvert år som en del av Fagforbundets budsjettprosess.

Se retningslinjer til § 8.2.

8.3 Pensjonister er fritatt fra kontingent og kollektive forsikringer fra og med året etter de er fylt 80 år.

Se retningslinjer til § 8.3.

§ 9 Eksklusjon

Forbundsstyret kan ekskludere et medlem som:

- Opptrer i strid med Fagforbundets vedtekter eller vedtak.
- Ikke retter seg etter pålegg truffet av kompetent organ innen Fagforbundet.
- Opptrer til skade for Fagforbundet.
- Viser for øvrig til vedtektene §6.5

Styret i fagforeningen, fylkesstyret og forbundsstyret behandler aktuelle eksklusjonsforslag, jfr. §§ 11.2.9 og 13.4.2. Til gyldig vedtak om eksklusjon kreves 3/4 flertall i forbundsstyret. Før saken behandles skal alle faktiske

forhold utredes. Den saken gjelder, skal gis adgang til å forklare seg skriftlig og muntlig for forbundsstyret før vedtak fattes. Et mindretall kan anke vedtaket inn for overordnet organ. Vedtaket kan klages til landsstyret innen 4 uker etter at rekommandert varsel om forbundsstyrets vedtak er mottatt av den det gjelder.

Etter søknad kan den ekskluderte igjen bli medlem dersom forbundsstyret med alminnelig flertall vedtar det.

§ 10 Suspensjon

Et medlem kan suspenderes fra tillitsverv i forbundets organer dersom vedkommende:

- Opptrer i strid med Fagforbundets vedtekter eller vedtak.
- Ikke retter seg etter pålegg truffet av kompetent organ innen Fagforbundet.
- Opptrer til skade for Fagforbundet.

Styret i fagforeningen, fylkesstyret og forbundsstyret behandler aktuelle suspensjonsforslag innenfor sine respektive ansvarsområder etter vedtektene. Styret i fagforeningen kan etter de samme kriteriene også suspendere et medlem som er tillitsvalgt etter lov- og avtaleverket overfor arbeidsgiver.

Vedtak om suspensjon fattes med alminnelig flertall. Den saken gjelder skal gis adgang til å forklare seg skriftlig og muntlig før saken behandles. Vedkommende medlem og et mindretall i organet kan anke vedtaket inn for et overordnet organ. Fylkesstyret behandler anker fra styret i fagforeningen, forbundsstyret behandler anker fra fylkesstyret. Landsstyret er ankeorgan for saker som behandles av forbundsstyret.

Ankefristen ved suspensjon er 4 uker fra det tidspunktet vedkommende ble gjort kjent med vedtaket.

Vedtak om suspensjon skal være tidsbegrenset og vedkommende kan ikke inneha tillitsverv i noen av forbundets organer eller være tillitsvalgt etter lov- og avtaleverket overfor arbeidsgiver.

§ 11 Fagforeningen

Fagforeningen skal ivareta og fremme forbundets interesser innen sitt virkeområde, og gjennomføre sitt arbeid i samsvar med vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og vedtak fattet av overordnede organ.

11.1 Organisering

11.1.1 Som hovedregel etableres det fagforeninger innenfor geografisk avgrensede områder. Fagforeningens navn skal være Fagforbundet, organisasjonsområdets navn. Ved fastsettelse av navn skal fylkeskretsen uttale seg før vedtak fattes.

Se retningslinjer til § 11.1.1.

11.1.2 Organiseringen av fagforeningen er uavhengig av arbeidsgivers organisering.

11.1.3 Fagforeningen kan vedta å opprette representantskap.

11.1.4 Fagforeningen skal sørge for at tillitsvalgtapparatet bygges opp etter de gjeldende hovedavtaler, jf. §§ 11.5.2. og 11.7.

11.2 Oppgaver

Følgende oppgaver skal ivaretas av fagforeningen i henhold til vedtektene og vedtak i overordnet organ:

11.2.1 Arbeidsoppgaver knyttet til lønns- og arbeidsvilkår, arbeidsmiljø og lov- og avtaleverket.

Se retningslinjer til § 11.2.1.

11.2.2 Følge opp klubben(e) i fagforeningenes organisasjonsområde.

11.2.3 Likestilling og likeverd.

11.2.4 Yrkespolitisk påvirkning.

11.2.5 Yrkesorganisatorisk, yrkespolitisk og yrkesfaglige tilbud herunder etter- og videreutdanning og annen opplæring.

11.2.6 Fagligpolitisk arbeid og politisk påvirkning.

11.2.7 Medlemsverving og medlemsoppfølging.

Se retningslinjer til § 11.2.6.

11.2.8 Organisasjonsdriften.

11.2.9 Grunnleggende organisasjonsopplæring.

11.2.10 Behandle saker om eksklusjon/suspensjon av medlemmer, jf. §§ 9 og 10

11.2.11 Ung arbeid og pensjonist- og uførearbeid.

11.3 Årsmøtet

11.3.1 Årsmøtet er fagforeningens høyeste organ. Det er medlemmene i fagforeningen som bestemmer hvordan de vil avholde sitt årsmøte. Årsmøtet kan sammensettes som et medlemsmøte eller som et representantskapsmøte. Årsmøtet/representantskapet velger styret og behandler andre årsmøtesaker.

11.3.2 Ordinært årsmøte skal avholdes senest 31. januar. Årsmøtet skal kunngjøres med minst 30 dagers varsel. Saker som ønskes behandlet

på årsmøtet, må sendes styret innen 14 dager etter at årsmøtet er kunngjort. Utsettelse av årsmøtet skal søkes hos fylkeskretsen.

11.3.3 Innkalling til årsmøtet og utsendelse/tilgjengeliggjøring av saks-papirer må skje med minst 7 dagers varsel. Dagsorden skal gå fram av innkallingen. Andre saker enn de som er ført opp skal ikke behandles. Årsmøtet skal behandle årsberetning, regnskap, innkomne forslag, handlingsplan, budsjett og foreta valg.

11.3.4 Følgende valg foretas på årsmøtet:

- Fagforeningsstyre, jf. § 11.3.5
- Yrkesseksjonsstyrene, jf. § 11.3.6
- Ung utvalg, jf. § 11.3.7
- Pensjonist- og uføreutvalg, jf. § 11.3.8
- Valgkomite, jf. § 11.3.9
- Revisor og vara, jf. § 11.3.10

Alle valgene gjennomføres slik at ikke hele styret/utvalget er på valg i samme årsmøte, jf. retningslinjer til § 11.3.5.

11.3.5

- Årsmøtet velger styre med følgende sammensetning: Leder, nestleder, opplæringsansvarlig, kasserer, ledere for yrkesseksjonene, leder av ung utvalget og leder av pensjonist- og uføreutvalget. Leder av ung utvalget må være 30 år eller yngre. Det er anledning til å heve aldersgrensen til 33 år dersom det ikke finnes kandidater som er yngre.
- Årsmøtet velger i tillegg nødvendig antall styremedlemmer. Minst ett av styremedlemmene skal inneha tillitsverv etter en hovedavtale.
- Hele styret, varamedlemmer og revisor velges for 2 år.
- Det velges vara i rekke. For ledere av yrkesseksjonene, leder av ung utvalget og leder av pensjonist- og uføreutvalget velges personlige vararepresentanter som er nestledere.

Årsmøtet avgjør selv hvilke funksjoner som skal velges ved særskilt valg og antall styremedlemmer og varamedlemmer. Det skal ved valgene

tilstrebes god representasjon av tillitsvalgte og medlemmer fra de ulike yrkesseksjoner og virksomhetsområder som fagforeningen dekker.

Se retningslinjer til § 11.3.5.

11.3.6 Yrkesseksjonenes styrer velges av årsmøtet. Dersom det ikke er medlemsgrunnlag for å velge et styre, velges leder med vara, jf. § 11.3.5.

11.3.7 Ung utvalgets representanter velges av årsmøtet. Dersom det ikke er medlemsgrunnlag for å velge et utvalg, velges leder med vara, jf. § 11.3.5.

11.3.8 Pensjonist- og uføreutvalgets representanter velges av årsmøtet. Dersom det ikke er medlemsgrunnlag for å velge et utvalg, velges leder med vara, jf. § 11.3.5.

11.3.9 Valgkomiteen må som hovedregel være sammensatt slik at også de ulike yrkesseksjonene, samt ung organiseringen og pensjonist-organiseringen er representert.

11.3.10 Til å revidere fagforeningens regnskap skal det velges 2 revisorer og 1 vara som har ansvar for at revisjonsarbeidet utføres. Revisor kan ikke inneha andre tillitsverv i fagforeningen.

Se retningslinjer til § 11.3.10.

11.3.11 Årsmøtet velger også:

Fagforeningens representanter med vara til fylkeskretsens representantskap/fylkesmøte. Leder i fagforeningen skal være én av representantene jf. § 13.2.

Yrkesseksjonenes representanter med vara til fylkeskonferansen i yrkesseksjonene. Leder av yrkesseksjonen skal være en av representantene jf. § 13.5.1.

Ung utvalgets representanter med vara til fylkeskonferansen for ung. Ung tillitsvalgt skal være en av representantene jf. § 13.6.1.

Pensjonist- og uføreutvalgets representanter med vara til fylkeskonferansen for pensjonister. Pensjonisttillitsvalgt skal være en av representantene jf. § 13.6.2.

11.3.12 Årsmøtet kan vedta lokal tilleggskontingent. Slik kontingent godkjennes av forbundsstyret.

11.3.13 Ekstraordinært årsmøte skal innkalles når styret, eller minst 25 % av medlemmene, forlanger det. Forbundsstyret kan også forlange innkalt til ekstraordinært årsmøte. På det ekstraordinære årsmøtet kan bare behandles de saker som har vært foranledningen til innkallingen. Slikt årsmøte kan innkalles med 7 dagers varsel.

11.4 Medlemsmøte og representantskap

11.4.1 Medlemsmøtet eller representantskapet er fagforeningens høyeste myndighet i årsmøteperioden. Medlemsmøtet/representantskapet holdes så ofte styret gjør vedtak om det, eller når minst 10 % av medlemmene krever det, minimum to ganger per år. Et av møtene skal behandle tariffkrav på alle tariffområder. Jf. «Retningslinjer for tariffkrav/tariffrevisjoner/forståelse av overenskomster» (andre retningslinjer).

11.4.2 Saker som ønskes formelt behandlet i medlemsmøtet/representantskapet skal sendes til styret.

11.4.3 Det avholdes egne medlemsmøter i yrkesseksjonene.

11.5 Styret i fagforeningen

11.5.1 Styret i fagforeningen kan velge et arbeidsutvalg blant sine medlemmer og fastsetter eventuelt fullmakter for dette.

11.5.2 Styret skal:

- lede virksomheten og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram, årsmøtet og andre overordnede organ bestemmer.
- koordinere virksomheten slik at alle deler av arbeidet innen fagforeningens område fungerer.
- sørge for at tillitsvalgte etter hovedavtalene blir valgt hos alle arbeidsgivere i området, og gjennom dette konstituere klubbledelse, jf. § 11.7.
- ha ansvar for drift og økonomi i fagforeningen, herunder klubbene.
- utpeke ett verneombud fra en av virksomhetene i fagforeningens organisasjonsområde som skal tiltre styret med tale- og forslagsrett. Denne kan ikke inneha andre verv i styret.
- ha ansvar for at medlemsregisteret er oppdatert.
- vareta sekretæroppgaver, opplæringsvirksomhet, informasjon, verving og medlemsoppfølging. gi informasjon til tillitsvalgte i alle avtaleområder og etablere et kontaktorgan mellom styret og disse.
- drive fagligpolitisk påvirkningsarbeid innenfor sitt organisasjonsområde.
- gjennomføre samlinger for tillitsvalgte på alle tariffområder.
- foreta suppleringsvalg til ung utvalg, pensjonist- og uføreutvalg og til styrene i yrkesseksjonene etter innstilling fra de aktuelle utvalgene eller yrkesseksjonsstyrene. Suppleringsvalg til fagforeningsstyret foretas av styret selv, eller ekstraordinært årsmøte.
- behandle saker om eksklusjon/suspensjon i henhold til § 9 og 10.
- påse at det yrkesfaglige arbeidet gjennom yrkesseksjonene fungerer etter vedtektene.
- Påse at ung arbeid og pensjonist – og uføre arbeid fungerer etter vedtektene.
- sikre en sterk kobling mellom det yrkesfaglige og det forhandlingsmessige.
- ha ansvar for drift og økonomi i fagforeningen, herunder klubbene. Det forutsettes at klubbene gis økonomi til drift.

11.5.3 Alle styremedlemmene har et ansvar for fagforeningens totale virksomhet. Videre er oppgavefordelingen i styret følgende:

- Lederen har den daglige ledelsen og ansvaret for driften og det overordnede økonomiansvaret i fagforeningen mellom styremøtene. Lederen har et spesielt ansvar for å sikre at fagforeningsstyret har rutiner og planer for alle arbeidsområder.
- Nestlederen er lederens stedfortreder og spesielt ansvarlig for styrets verve- og informasjonsvirksomhet.
- Kassererens hovedoppgave er fagforeningens økonomi- og regnskapsarbeid.
- Opplæringsansvarliges oppgave er å tilrettelegge for å gjennomføre organisatorisk opplæring i fagforeningen.
- Leder av ung utvalgets hovedoppgave er å verve, aktivisere og beholde lærlinger, elever, studenter og unge arbeidstakere.
- Leder av pensjonist- og uføreutvalgets hovedoppgave er å legge forholdene til rette for at alders – og uførepensjonistene kan delta i fagforeningens arbeid.
- Leder av yrkesseksjonens hovedoppgave er å bidra til at medlemmene får de yrkesfaglige tilbud og den oppfølging som følger av § 11.8.
- Ett av styremedlemmene i fagforeningen skal ha et særlig ansvar for arbeidsmiljøaktiviteten. Jf. retningslinjer til § 11.2.1.
- To av styrets medlemmer, leder og fortrinnsvis kasserer, skal ha signaturrett og tilgang til fagforeningens bankkontoer.

11.5.4 Styret kan fatte vedtak når minst halvparten av medlemmene er til stede. Ved stemmelikhet er leders stemme avgjørende.

11.5.5 Beretning, regnskap, handlingsplan, budsjett, og årsmøteprotokollen sendes fylkeskretsen umiddelbart etter årsmøtet.

11.6 Oppløsning, deling og sammenslåing av fagforening.

11.6.1 Fagforeningen kan ikke oppløses, deles eller sammenslås uten godkjenning fra fylkeskretsens styre.

Se retningslinjer til § 11.6.1.

Fagforeningen kan ikke begunstige enkeltmedlemmer av fagforeningen med eiendeler/midler.

En fagforening kan ikke overføre verdier til stiftelser eller andre sammenslutninger med en selvstendig formuesmasse som etter sitt formål skal tilgodese medlemmene, uten at disposisjonen og vedtektene for stiftelsen/sammenslutningen på forhånd er godkjent av forbundsstyret.

11.6.2 Dersom to eller flere av forbundets fagforeninger blir slått sammen, beholdes aktiva og passiva i den nye fagforeningen.

11.6.3 Dersom en fagforening deles, fordeles aktiva og passiva forholdsvis mellom de nye fagforeningene. Ved tvist avgjør forbundsstyret.

11.6.4 Om en fagforening oppløses uten at medlemmene overføres til annen forening, tilfaller foreningens aktiva forbundet, om ikke forbundsstyret gjør vedtak om noe annet.

11.7 Klubben

11.7.1 Klubben er forbundets organisasjonsledd på virksomhets- og undervirksomhetsnivå og følger arbeidsgivers fullmaktstruktur. Klubben omfatter alle medlemmer som er ansatt innenfor den aktuelle virksomhet jf. § 12.

Se retningslinjer til § 11.7.1.

11.7.2 Medlemmene ved den enkelte virksomhet/undervirksomhet utgjør klubben og velger sine tillitsvalgte etter reglene i den enkelte hovedavtale. Tillitsvalgtes oppgaver følger av hovedavtalene. De tillitsvalgte skal sikre at medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår og yrkesfaglige interesser ivaretas i henhold til forbundets politikk innenfor rammen av den enkelte hovedavtale og overenskomst.

11.7.3 Tillitsvalgte utgjør ledelsen av klubben. Der det er flere tillitsvalgte velges et klubbstyre.

11.7.4 Klubbstyrets sammensetning bør avspeile bredden i medlemsmassen der det er mulig. Samhandlingen mellom klubbstyret og yrkesorganiserings er nødvendig for ivaretagelse av medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår.

11.7.5 Det avholdes medlemsmøter på virksomhetsnivå for å behandle saker som angår egne medlemmer. Referat fra disse møtene sendes fagforeningsstyret.

11.7.6 Det skal føres protokoll over forhandlinger med arbeidsgiver, kopi sendes fagforeningsstyret.

11.7.7 Klubben er organisatorisk underlagt fagforeningsstyret eller et koordineringsledd. Styret i fagforeningen eller styret i koordineringsleddet har adgang til møter i klubben.

11.7.8 Klubbledelsens organisatoriske rolle er:

- å rekruttere nye medlemmer
- å formidle informasjon
- å formidle forbundets politikk overfor arbeidsgiver
- å utarbeide enkel beretning som inngår i årsberetningen til fagforeningen. Denne sendes fagforeningsstyret innen 1. desember.

11.7.9 Klubben avholder medlemsmøte med valg innen 15. november hvert år. Valgperioden er som hovedregel 2 år.

11.8 Yrkesseksjonene i fagforeningen

Yrkesseksjonsstyret/leder av yrkesseksjonen skal:

- arbeide med saker som berører medlemmenes yrkesfunksjon i samhandling med klubbene

- tilrettelegge for yrkesfaglige tilbud og gjennomføre yrkesorganisatoriske tiltak.
- arbeide med yrkespolitiske spørsmål
- bidra med yrkesfaglig argumentasjon i saker opp mot arbeidsgiver og besluttsende organer
- forvalte økonomien i yrkesseksjonen i henhold til budsjett

Yrkesseksjonsstyret i fagforeningen skal behandle alle saker som ligger innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde

11.9 Ung utvalget i fagforeningen

Ung utvalget er rådgivende overfor styret i fagforeningen og skal:

- lede utvalgets virksomhet og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og overordnet organ har bestemt.
- ha medansvar for verving og oppfølging av elever, studenter, lærlinger og unge arbeidstakere, samt oppfølging av ung arbeidet i fagforeningen.
- ha uttalerett i spørsmål som angår unge .
- etter oppdrag fra overordnet organ utføre politisk påvirkningsarbeid i spørsmål som er sentrale innenfor ung organiseringens ansvarsområde.
- forvalte utvalgets økonomi i henhold til budsjett.

11.10 Pensjonist- og uføreutvalget i fagforeningen

Pensjonist- og uføreutvalget er rådgivende overfor styret i fagforeningen og skal:

- lede utvalgets virksomhet og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og overordnet organ har bestemt.
- arbeide med saker av betydning for pensjonister og uføre.
- ha uttalerett i spørsmål som angår pensjonister og uføre.
- etter oppdrag fra overordnet organ utføre politisk påvirkningsarbeid i spørsmål som er sentrale innenfor pensjonistorganiseringsansvarsområde.
- forvalte utvalgets økonomi i henhold til budsjett.

§ 12 Koordineringsledd

12.1 Alle medlemmer i forbundet er som hovedregel medlem i geografisk avgrensede fagforeninger. Når to eller flere fagforeninger organiserer arbeidstakere hos samme arbeidsgiver skal oppbygging av tillitsvalgtapparatet være tilpasset arbeidsgiver. Det samme gjelder fagforeninger som har medlemmer innen et samarbeidstiltak mellom arbeidsgivere. En slik tillitsvalgtordning skal ikke være et ekstra organisasjonsledd, men opptre i henhold til § 11.7. I slike tilfeller skal fagforeningene samordne tillitsvalgtarbeidet. Koordineringsledd kan opprettes. Beslutninger fattet i koordineringsledd er bindende for de fagforeningene og fylkeskretsene som er representert og for tillitsvalgtapparatet i den aktuelle virksomhet.

Se retningslinjer til § 12.

12.2 Tillitsvalgtordningen forutsettes dekket av arbeidsgiver. Utgifter som ikke dekkes av arbeidsgiver utlignes forholdsvis på de aktuelle fagforeningene.

Retningslinjer for arbeidet utarbeides av de berørte lokale fagforeningene og godkjennes av den fylkeskretsen/de fylkeskretser fagforeningen tilhører.

Se retningslinjer til § 12.

§ 13 Fylkeskretsen

Forbundets regionale mellomnivå benevnes fylkeskrets.

Fylkeskretsen skal ivareta og fremme forbundets interesser innen sitt virkeområde, og gjennomføre sitt arbeid i samsvar med vedtekter og prinsipp- og handlingsprogram og vedtak fattet av overordnede organ.

Landsstyret bestemmer den geografiske avgrensningen av fylkes-

kretsene og eventuelle overgangsordninger i den forbindelse.

13.1 Organisering

Innen hvert fylke utgjør fagforeningene en fylkeskrets. Hvis en fagforening omfatter et geografisk område utover en fylkeskrets, tilsluttes denne én fylkeskrets etter vedtak i forbundsstyret.

Fylkeskretsens navn skal være Fagforbundet, fylkets navn.

Fylkeskretsen er et organisatorisk mellomledd mellom fagforeningene og forbundet sentralt.

13.2 Fylkesmøtet og representantskapet

Fylkesmøtet er fylkeskretsens høyeste organ.

13.2.1 Fylkesmøtet utgjøres av et representantskap sammensatt i henhold til § 13.3.

13.2.2 Fylkesmøtet avholdes hvert annet år innen utgangen av mars.

Følgende valg foretas på fylkesmøtet:

- Fylkesstyret med vara jf. § 13.4.1
- Yrkesseksjonsstyrer jf. § 13.5.2
- Ung utvalg jf. § 13.6.1
- Pensjonist- og uføreutvalg jf. § 13.6.2
- Valgkomité jf. § 13.2.3
- Revisjons- og kontrollkomité jf. § 13.2.5

Kun medlemmer på 30 år eller yngre er valgbare til verv i ung utvalget. Foreligger det ikke kandidater som er 30 år eller yngre som kan påta seg vervet åpnes det for å velge kandidater opp til 33 år.

Valgperioden er 2 år.

13.2.3 Fylkesmøtet velger styre med varamedlemmer, og behandler andre fylkesmøtesaker. Valgkomiteen skal fortrinnsvis velges av fylkesmøtet, eller på et representantskapsmøte senest 3 måneder før det fylkesmøtet hvor valgene foretas.

Valgkomiteen må være sammensatt slik at også de ulike yrkesseksjonene, ung- og pensjonistorganiseringene er representert.

13.2.4 Fylkesmøtet eller representantskapsmøtet velger:

- delegater til landsmøtet i henhold til forbundets vedtekter, jf. §§ 14.2 til 14.6.
- yrkesseksjonenes representanter med vara til landskonferansen i yrkesseksjonene jf. § 20.
- ung utvalgets representanter med vara til landskonferansen for ung jf. § 21.1.
- pensjonist- og uføreutvalgets representanter med vara til landskonferansen for pensjonister jf. § 21.2.

13.2.5 Det velges en revisjons- og kontrollkomité på 3 personer.

Kontrollkomiteens medlemmer kan ikke ha andre verv i fylkeskretsen. Revisjonstjenester kan kjøpes av et godkjent revisjonsbyrå/- kontor. Revisjons- og kontrollkomiteen innkalles til fylkesmøtet/representantskapet med tale- og forslagsrett.

Se retningslinjer til § 13.2.5.

13.2.6 Alle medlemmer av Fagforbundet i fylkeskretsen er valgbare. En kan ikke samtidig være valgt og ha et aktivt ansettelsesforhold i forbundet. Medlemmer i en landsdekkende fagforening eller annen fagforening som overskrider fylkeskretser, kan inneha tillitsverv i fylkeskretsen der vedkommende har sitt arbeid.

13.2.7 Fylkeskretsens øverste organ mellom fylkesmøtene er representant-

skapet. Det skal avholdes minst to ganger i året. Det året det er fylkesmøte skal det avholdes minst ett møte.

13.2.8 Fylkesmøtet avgjør hvilke funksjoner som skal velges ved særskilt valg og antall styremedlemmer og varamedlemmer i rekke. Det velges personlig vararepresentanter for lederne av yrkessesksjonene, leder av ung utvalget og leder av pensjonist- og uføreutvalget.

13.2.9 Ekstraordinært fylkesmøte holdes når fylkesstyret eller mer enn halvparten av representantskapet har sendt begjæring om det til fylkesstyret. Møtet skal kunngjøres minst tre uker før det finner sted og kan bare behandle den eller de saker som møtet er berammet for. Med kunngjøringen utsendes saksdokumentene. Ekstraordinært fylkesmøte kan ikke endre den ordinære fylkesmøteperioden.

Se retningslinjer til § 13.2.9.

13.2.10 Fylkesmøtet/representantskapet innkalles skriftlig med minst tre ukers varsel. Med innkallingen skal sendes fylkesstyrets beretning og forslag til saksliste med oppgave over innkomne saker, samt fylkesstyrets innstilling til disse.

13.2.11 Fylkesmøtets/representantskapets vedtak avgjøres med alminnelig flertall når vedtektene ikke bestemmer noe annet. Ved stemmelikhet er forslaget falt.

13.2.12 Fylkesmøtet/representantskapet behandler handlingsplaner, beretninger, regnskap og budsjett.

13.3 Sammensetning av fylkesmøtet og fylkeskretsens representantskap.

13.3.1 Fylkesmøtet og fylkeskretsens representantskap.

Representantskap er sammensatt av representanter fra fagforeningene, yrkessesksjonene, ung- og pensjonistorganiseringene i fylkeskretsen.

Styret for fylkeskretsen er medlem med fulle rettigheter i representantskapet. Dette gjelder også når representantskapet er fylkesmøte.

Se retningslinjer til § 13.3.1.

13.3.2 Til fylkesmøtet og fylkeskretsens representantskap fordeles representanter fra fagforeningene etter følgende skala:

Inntil 200 medlemmer 1 representant
 201 – 600 medlemmer 2 representanter
 601 – 1100 medlemmer 3 representanter
 1101 – 2000 medlemmer 4 representanter

Deretter en representant for hver påbegynte tusen medlemmer. Lederne i fagforeningene skal være en av fagforeningens representanter.

Antallet representanter for yrkesseksjonene skal være tilsvarende 20 % av fylkeskretsens totale antall fagforeningsrepresentanter. Av dette antallet skal hver yrkesseksjon tildeles 15 %. Det øvrige antallet, 40 %, fordeles etter yrkesseksjonens medlemstall i fylkeskretsen.

Se retningslinjer til § 13.3.2.

Medlemstallet pr. 31/12 foregående år danner grunnlaget for beregningen.

Ung- og pensjonist- og uføreutvalgene oppnevner 2 representanter hver.

Forbundsstyret kan etter søknad godkjenne annen representasjonsordning.

13.4 Fylkesstyret

13.4.1 Sammensetning av fylkesstyret: Leder, nestleder, opplæringsansvarlig, lederne for yrkesseksjonene, leder av ung utvalget, leder av pensjonist- og uføreutvalget og nødvendig antall styremedlemmer valgt

på fylkesmøtet. For lederne for yrkesseksjonene, leder av ung utvalget og leder av pensjonist- og uføreutvalget velges personlig vararepresentant som er nestlederne i yrkesseksjonene, ung utvalget og pensjonist- og uføreutvalget.

Leder og nestleder av ung utvalget må være 30 år eller yngre. Det er anledning til å heve aldersgrensen til 33 år dersom det ikke finnes kandidater som er yngre.

13.4.2 Styret skal:

- ha det øverste ansvaret for fylkeskretsen, slik den fremgår av vedtektene, herunder også det øverste økonomiske ansvaret. Daglig utøves dette av leder.
- lede fylkeskretsens virksomhet og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram, fylkesmøte/ representantskap og overordnet organ på forbundsnivå har bestemt.
- gjennomføre fagligpolitisk påvirkningsarbeid.
- sørge for at fagforeningene utfører sine oppgaver etter vedtekter og vedtak i overordnet organ.
- besøke lokale fagforeningers styremøte minst en gang per år.
- sørge for at fagforeningene og tillitsvalgte får nødvendig opplæring.
- gjennomføre tariffkonferanser.
- innkalle og forberede fylkesmøter og representantskapsmøter.
- innkalle til møte eller på annen måte gripe inn overfor fagforeninger som ikke fungerer etter vedtektene, forbundets retningslinjer, handlingsplan og vedtak i forbundsstyret/landsstyret. Styret sender melding om saken til forbundsstyret og har rett og plikt til å sørge for at lovlig fattede vedtak blir gjennomført i fagforeningen. (Se retningslinjer til § 13.4.2)
- avgi regnskap og beretning årlig.
- ivareta sekretær oppgaver, opplæringsvirksomhet informasjonsarbeid, yrkesfaglig arbeid, ung arbeid og pensjonist – og uførearbeid.

- foreta suppleringsvalg etter innstilling fra yrkesseksjoner, ung- og pensjonist- og uføretrykksvalg. Suppleringsvalg til fylkestyret foretas av representantskapet. (Se retningslinjer til § 13.4.2)
- behandle saker om eksklusjon/suspensjon i henhold til § 9 og 10.

Se retningslinjer til § 13.4.2

13.4.3 Styret har rett til å uttale seg ved suppleringsvalg av medlemmer og varamedlemmer til forbundets bestemmende organer.

13.4.4 Protokoll fra fylkesmøter og representantskapsmøter sendes forbundet umiddelbart etter vedtak. Dette innbefatter handlingsplan for kommende periode, beretning og regnskap med rapport fra revisjons- og kontrollkomiteen.

13.4.5 Styret kan fatte vedtak når minst halvparten av medlemmene er til stede. Ved stemmelikhet er leders stemme avgjørende.

13.5 Yrkesseksjonene i fylkeskretsen.

Yrkesseksjonene i fylkeskretsen skal bidra til at yrkesseksjonene i fagforeningen gir et yrkesfaglig tilbud til sine medlemmer.

13.5.1 Fylkeskonferansen i yrkesseksjonen.

Fylkeskonferansen er yrkesseksjonens høyeste organ i fylkeskretsen, og avholdes hvert annet år etter at fylkesmøtet er avholdt. Konferansen skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av fylkesmøtet og annet overordnet organ, vedta yrkesfaglige, yrkesorganisasjonelle og yrkespolitiske tema.

Fylkeskonferansens sammensetning avgjøres av yrkesseksjonen selv, men slik at hver fagforening med medlemmer i aktuell yrkesseksjon har minst 1 representant.

Se retningslinjer til § 13.5.1.

Yrkesseksjonsstyret skal bestå av minst 3 medlemmer.

13.5.2 Yrkesseksjonsstyret skal:

- lede yrkesseksjonens virksomhet på fylkesnivå og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og overordnet organ på yrkesseksjons- og forbunds nivå har bestemt.
- gjennomføre politisk påvirkningsarbeid innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde.
- være et organisatorisk mellomledd mellom yrkesseksjonens leder/ styret i fagforeningen og yrkesseksjonsstyret sentralt.
- oppnevne representanter og nødvendig antall vararepresentanter til fylkesmøtet/ representantskapet, jf. § 13.3.2.
- koordinere yrkesarbeidet og legge til rette for samarbeid mellom yrkesseksjonene i fagforeningene.
- arrangere og innstille til fylkeskonferansen i yrkesseksjonen.
- forvalte økonomien i yrkesseksjonen i fylkeskretsen i henhold til budsjett.
- sørge for nødvendig yrkesorganisering innen yrkesseksjonen og påse at vedtektsfestede, og eventuelt andre nødvendige, yrkesfaglige undergrupper innen yrkesseksjonens område både opprettes og fungerer.
- følge opp yrkesseksjonene i fagforeningene slik at de kan gi medlemmene det tilbudet de skal ha etter vedtektene samt følge opp rekruttering og organisering av de yrkesgruppene de har ansvar for.

Styret i yrkesseksjonen i fylkeskretsen skal behandle alle saker som ligger innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde.

13.6 Ung arbeid i fylkeskretsen

13.6.1 Fylkeskonferansen for ung, ung utvalget og ung arbeid.

Fylkeskonferansen for ung er ungorganiseringens høyeste organ i fylkeskretsen og avholdes hvert annet år etter at fylkesmøtet er avholdt. Konferansen skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av fylkesmøtet og annet overordnet organ.

Fylkeskonferansen består av representanter fra hver fagforening i fylkeskretsen og studentforeningene.

Ung utvalget skal bestå av minst 3 medlemmer.

Se retningslinjer til § 13.6.1.

13.6.2 Ungutvalget er rådgivende overfor fylkesstyret og skal:

- lede utvalgets virksomhet på fylkesnivå og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og overordnet organ har bestemt.
- arbeide med saker som opptar unge medlemmer og følge opp fagforeningenes ung utvalg i deres arbeid.
- ha medansvar for verving og oppfølging av elever, studenter, lærlinger og unge arbeidstakere.
- ha uttalerett i alle ung spørsmål.
- Sørge for at det blir etablert studentforeninger ved relevante studie- steder innenfor fylkeskretsens grenser, og sørge for at student foreningen velger styre i hver studentforening.
- Velge inntil 2 studentkontakter med hovedansvar for å følge opp studentforeningene og arbeidet ved studiestedene

13.7 Pensjonist- og uførearbeid i fylkeskretsen

13.7.1 Fylkeskonferansen for pensjonister og uføre

Fylkeskonferansen for pensjonister og uføre er pensjonist- organiseringens høyeste organ i fylkeskretsen og avholdes hvert annet år etter at fylkesmøtet er avholdt. Konferansen skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av fylkesmøtet og annet overordnet organ.

Fylkeskonferansen for pensjonister og uføre består av representanter fra hver fagforening i fylkeskretsen.

Pensjonist- og uføreutvalget skal bestå av minst 3 medlemmer. Minst en av representantene i utvalget bør være uføremedlem.

Se retningslinjer til § 13.7.1

13.7.2 Pensjonist- og uføreutvalget er rådgivende overfor fylkestyret og skal:

- lede utvalgets virksomhet på fylkesnivå og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og overordnet organ har bestemt.
- arbeide med pensjonssaker og følge opp fagforeningenes pensjonist- og uføreutvalg i deres arbeid.
- arbeide med saker av betydning for alders – og uførepensjonister, og følge opp fagforeningenes pensjonisttillitsvalg/pensjonist- og uføreutvalg i deres arbeid.
- ha medansvar for arbeidet med alders- og uførepensjonistsaker i fagforeningene.
- ha uttalerett i alle spørsmål som angår alders – og uførepensjonister.

Alle som er registrert som alders – og uførepensjonistmedlemmer i fylkeskretsen er valgbare.

Se retningslinjer til § 13.7.1.

13.8 Økonomi, regnskap og revisjon

13.8.1 Forbundet gir tilskudd til drift av fylkeskretsen etter de regler som landsstyret bestemmer.

13.8.2 Fylkeskretsens regnskap føres etter retningslinjer som vedtas av landsstyret.

13.8.3 Fylkeskretsens regnskap skal revideres i samsvar med særskilt revisjonsinstruks, utformet i henhold til den til enhver tid gjeldende revisjonsinstruks for Fagforbundets regnskaper.

§ 14 Landsmøtet

14.1 Landsmøtet er forbundets høyeste myndighet. Ordinært landsmøte avholdes hvert 4. år, i 2. halvdel av året.

14.2 Tiden for landsmøtet skal fastsettes senest 12 måneder før det holdes. Melding om tidspunkt skal sendes fagforeningene og fylkeskretsene sammen med utkast til foreløpig saksliste for landsmøtet. Sakslisten sendes ut senest 8 måneder før landsmøtet.

14.3 Landsmøtet består av 280 fylkesdelegater, 80 yrkesseksjonsdelegater, landsstyrets medlemmer, samt 5 delegater fra ung organiseringen og 5 delegater fra pensjonistorganisasjonen.

14.4 280 delegater fordeles fylkesvis etter antall medlemmer. Alle fylkeskretsene har rett til 5 delegater før fordeling foretas.

Fylkesmøtet eller fylkeskretsens representantskap foretar valg av fylkesdelegatene etter forslag fra fagforeningene og retningslinjer fastsatt av landsstyret.

80 delegater fordeles yrkesseksjonsvis etter antall medlemmer. Hver yrkesseksjon har rett til 12 delegater før fordeling foretas.

Fylkeskretsens medlemstall pr. 1. januar i det året landsmøtet finner sted danner beregningsgrunnlaget for det antall delegater vedkommende fylkeskrets skal velge.

Se retningslinjer til § 14.4.

14.5 Valg av delegater fra fylkeskretsene kan ikke finne sted før den foreløpige sakslisten er behandlet av dem som skal delta i valget.

14.6 De valgte delegater skal ha frie mandater.

14.7 Alle medlemmer av Fagforbundet kan fremme forslag til saker som skal behandles på landsmøtet ved å sende dem til fagforeningene.

14.8 Forslag fra fagforeningene sendes via fylkeskretsen. Fylkeskretsens innstilling til fagforeningenes forslag og fylkeskretsens egne forslag sendes forbundsstyret etter behandling i representantskapet. Forbundsstyret og landsstyret har rett til å sette fram forslag til landsmøtet.

14.9 Forslagene fra fagforeninger, fylkeskretsen, sentralt ung utvalg, sentralt pensjonist- og uføreutvalg og de sentrale yrkesseksjonsstyrene må være forbundsstyret i hende senest 10 måneder før landsmøtet avholdes.

14.10 Forslag til sakslisten og forretningsorden samt de innsendte forslag og innstillinger sendes fagforeningene og fylkeskretsene senest 3 måneder før landsmøtet avholdes.

14.11 Landsmøtet gjør vedtak om den endelige sakslisten og forretningsorden.

14.12 Landsstyrets medlemmer har ikke stemmerett i saker som angår faglig beretning.

14.13 Forbundets kontrollkomité skal delta på landsmøtet med tale- og forslagsrett.

14.14 Medlemmer av Fagforbundet kan gis adgang til landsmøtet i den grad plassen tillater det.

14.15 Landsmøtets vedtak avgjøres ved alminnelig flertall når disse vedtekter eller forretningsorden ikke bestemmer noe annet.

14.16 For alle valg gjelder en valgperiode på 4 år.

14.17 Følgende saker skal behandles av landsmøtet:

- Konstituering
- Årsberetning og regnskap
- Forbundets faglige årsberetninger
- Innkomne saker
- Prinsipp- og handlingsprogram
- Valg
- Vedtekter

14.18 Landsmøtet skal uttale seg om landsmøteperiodens regnskap og årsberetninger.

14.19 Følgende valg foretas på landsmøtet:**14.19.1** Forbundsstyrets arbeidsutvalg bestående av:

- Leder
- 2 nestledere
- 2 arbeidsutvalgsmedlemmer
- Lederne av yrkesseksjonene

Leder av sentralt ung utvalg tiltrer arbeidsutvalget til Fagforbundet sentralt med tale- og forslagsrett.

14.19.2 Yrkesseksjonsstyrer, ung utvalg og pensjonist- og uføreutvalg:

- Yrkesseksjonsstyrer bestående av leder, nestleder, fire styremedlemmer og varamedlemmer i rekke.
- Ung utvalg bestående av leder, nestleder, fire medlemmer og fire varamedlemmer i rekke. Kun medlemmer på 30 år eller yngre er valgbar til leder og nestleder i ung utvalget. Leder og nestleder i ung utvalget er frikjøpt på heltid.
- Pensjonist- og uføreutvalg bestående av leder, nestleder, fem medlemmer derav minst ett uføremedlem og fire varamedlemmer i rekke. Det velges personlig vara for uføremedlem.

14.19.3 Forbundsstyret bestående av 21 medlemmer sammensettes slik:

- Forbundsstyrets arbeidsutvalg (9)
- 10 forbundsstyremedlemmer med personlige varamedlemmer
- Leder av ung utvalget
- Leder av pensjonist- og uføreutvalget

Nestleder av ung utvalget gis møte-, tale- og forslagsrett.

Varamedlemmer for lederne av yrkesseksjonene, leder av ung utvalget og leder av pensjonist- og uføreutvalget er nestlederne.

For øvrig velges ikke varamedlemmer for arbeidsutvalgets medlemmer.

14.19.4 Landsstyret sammensettes slik:

- Forbundsstyrets medlemmer (21)
- 45 medlemmer og 45 varamedlemmer – slik at hver fylkeskrets blir representert med 3 medlemmer og 3 varamedlemmer i rekke
- Antall medlemmer fra yrkesseksjonene tilsvarende 2/3 av antall fylkesmedlemmer fordelt slik at hver yrkesseksjon blir representert forholdsmessig etter medlemstall. Medlemmer fra yrkesseksjonene fordeles med 5 fra hver yrkesseksjon, de øvrige fordeles etter forholdstallsprinsippet. Det velges tilsvarende antall varamedlemmer i rekke
- Nestleder av ung utvalget
- Nestleder av pensjonist- og uføreutvalget
- 2 varamedlemmer for henholdsvis ung utvalget og pensjonist- og uføreutvalget

14.19.5 Kontrollkomité på 3 medlemmer og 3 varamedlemmer i rekke. Kontrollkomiteens medlemmer kan ikke ha verv i noe ledd i forbundet.

14.19.6 Lederne av kompetansesentrene. Disse har møte- og talerett i landsstyret.

14.20 Et aktivt ansettelsesforhold i organisasjonen kan ikke innehas samtidig med verv i vedtektsfestede organer.

14.21 Landsmøtet fastsetter kontingenten til forbundet.

14.22 Landsmøtet vedtar hvilke obligatoriske kollektive forsikringsordninger forbundet skal tilmelde seg.

§ 15 Ekstraordinært landsmøte

15.1 Ekstraordinært landsmøte holdes når landsstyret bestemmer det, eller når mer enn halvparten av fylkeskretsene har sendt skriftlig krav om det til forbundsstyret.

15.2 Ekstraordinært landsmøte innkalles av landsstyret.

15.3 Det bør innkalles til ekstraordinært landsmøte med minst 3 ukers varsel. Slikt ekstraordinært landsmøte kan bare behandle de saker som var grunnlaget for innkallingen. Saksdokumentene sendes ut sammen med innkallingen.

15.4 Ekstraordinært landsmøte kan ikke endre den ordinære landsmøteperioden. Medlemmer av Fagforbundet kan gis adgang til ekstraordinært landsmøte dersom plassen tillater det.

§ 16 Landsstyret

Landsstyret er forbundets høyeste organ mellom landsmøtene.

16.1 Landsstyret innkalles til møte minst to ganger per år.

16.2 Forbundets kontrollkomité innkalles til landsstyrets møter og har tale- og forslagsrett i saker som hører inn under komiteens gjøremål, jf. § 24.

16.3 Forbundsstyrets medlemmer har stemmerett i alle saker med unntak av de saker som er nevnt i §§ 17.3 og 17.11.

16.4 Landsstyret kan fatte vedtak når minst halvparten av medlemmene er til stede. Ved stemmelikhet er leders stemme avgjørende.

§ 17 Landsstyrets myndighetsområde

17.1 Lede forbundets virksomhet i overensstemmelse med vedtektene, arbeide etter de vedtak og hovedprinsipper som Landsmøtet har trukket opp og utarbeide handlingsplaner tråd med dette.

17.2 Foreta suppleringsvalg for den gjenværende del av landsmøteperioden i tilfelle noen av de tillitsvalgte er fratrudd.

Se retningslinjer til § 17.2

17.3 Fastsette foregående års regnskap og årsberetning innen utgangen av juni måned.

17.4 Behandle og vedta generelle retningslinjer for forbundets virksomhet i samsvar med vedtektenes § 2, samt vedta års- og langtidsbudsjett.

17.5 Fastsette særkontingent eller andel av kontingent til OUO – fond.

17.6 Fastsette forbundsstyrets og kontrollkomiteens godtgjørelse.

17.7 Behandle ankesaker.

17.8 Velge representanter med vararepresentanter til Landsorganisasjonens kongress og representantskap.

Se retningslinjer til § 17.8.

17.9 Ivareta medlemmenes felles interesser på tvers av yrkesseksjons- og yrkesgruppetilhørighet samt avtaleområder.

17.10 Utlikne eventuell ekstrakontingent.

17.11 Fremlegge faglig beretning.

17.12 Velge valgkomité til landsmøtet.

Valgkomiteen skal settes sammen med representanter fra alle fylkene, og må være sammensatt slik at også de ulike yrkesseksjonene, ung- og pensjonistorganiseringene er representert. Dersom et medlem av valgkomiteen blir foreslått til verv i forbundsstyret og forbundsstyrets arbeidsutvalg, trer vedkommende ut av valgkomiteen og erstattes av nytt medlem fra den delegasjonen vedkommende representerer.

Se retningslinjer til § 17.12.

17.13 Foreslå saksliste og forretningsorden til forbundets landsmøte, samt lage innstilling til innsendte forslag.

17.14 Innkalle til landsmøte.

17.15 Fastsette de overordnede prioriteringene og rammekravene ved tariffoppgjørene.

17.16 Fatte vedtak om uravstemning i viktige saker og fastsette retningslinjene for slike avstemninger. Avstemningen kan gjelde alle eller enkelte fagforeninger.

17.17 I særlige tilfeller dispensere fra forbundets vedtekter.

17.18 Godkjenne alle retningslinjer til vedtektene.

§ 18 Forbundsstyret

18.1 Medlemmene har møteplikt til forbundsstyrets møter. Overholdes ikke møteplikten kan landsstyret velge å oppnevne ny representant.

18.2 Ved uenighet i forbundsstyret, har et mindretall på mer enn 1/3 rett til å anke følgende saker til landsstyret:

- Eksklusjon og suspensjon av medlemmer og tillitsvalgte
- Anvendelse av forbundets midler
- Tolkningstvister vedrørende forbundets vedtekter

18.3 Forbundsstyret kan fatte vedtak når minst halvparten av medlemmene er til stede. Ved stemmelikhet er leders stemme avgjørende.

§ 19 Forbundsstyrets myndighetsområde

19.1 Lede og koordinere forbundets virksomhet i samsvar med vedtektene, landsmøtets og landsstyrets vedtak.

19.2 Behandle søknader fra fagforeninger om å fravike bestemmelsene i vedtektene. Fylkeskretsens styre skal uttale seg om søknaden.

19.3 Forbundsstyret skal avgi årsregnskap og årsberetning innen utgangen av juni måned. Årsregnskap og årsberetning skal være underskrevet av samtlige av forbundsstyrets medlemmer. Har én som skal underskrive innvendinger mot årsregnskap eller årsberetning, skal vedkommende underskrive med påtegnet forbehold og gi nærmere redegjørelse i årsberetningen.

19.4 Tilsettingsmyndighet.

19.5 Forbundsstyret fastsetter godtgjøring for forbundets valgte. Forbundsstyret eller den forbundsstyret gir fullmakt, inngår tariffavtaler med de ansattes organisasjoner.

19.6 Kan kreve at fagforeningenes regnskap gjennomgås av revisjon.

19.7 Valg av revisor/revisjonsselskap.

19.8 Fremme forslag til overordnede prioriteringer og rammekrav ved tariffoppgjør overfor landsstyret.

19.9 Inngå og være part i alle tariffavtaler som inngås. Jf. «Retningslinjer for tariffkrav/tariffrevisjoner/forståelse av overenskomster» (andre retningslinjer).

19.10 Godkjenne forbundets tariffkrav ved tariffrevisjoner.

19.11 Vedta plassoppsigelse, streik eller bruk av andre kampmidler.

19.12 Opprette forhandlingsutvalg for å ivareta sentrale forhandlinger innenfor de ulike tariffområdene. Forhandlingsutvalgene skal ha representasjon fra yrkesseksjonene.

19.13 Innkalle landsstyret og forberede de saker som skal til behandling.

19.14 Vedta eksklusjon/ suspensjon i samsvar med § 10.

19.15 Avgjøre tvister om tolkning av forbundets vedtekter.

19.16 Sørge for at fylkeskretsene utfører sine oppgaver etter vedtekter og vedtak i overordnet organ.

19.17 Sikre at forbundets opplæring fungerer. Forbundet sentralt har ansvaret for utvikling, gjennomføring og kvalitetssikring av forbundets opplæring.

19.18 Ha ansvaret for administrasjonens virksomhet.

19.19 Forvalte forbundets midler innenfor rammen av vedtekter og prinsipp- og handlingsprogram, samt landsstyrets budsjett.

19.20 Oppnevne rådgivende utvalg, herunder et likestillingsråd.

19.21 Særvedtekter for fagforeningen og senere endringer av disse godkjennes av forbundsstyret etter uttalelse fra fylkesstyret. Særvedtekter for fylkeskretsen godkjennes av forbundsstyret.

19.22 Forbundsstyret kan delegere avgjøringsmyndighet til arbeidsutvalget.

§ 20 Yrkesseksjonene sentralt

20.1 Landskonferansen

Landskonferansen avholdes etter at landsmøtet er avholdt og skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av landsmøtet, og behandle yrkesfaglige, yrkesorganisasjonelle og yrkespolitiske tema.

Landskonferansen skal for øvrig behandle de saker som er naturlig innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde.

Landskonferansens sammensetning avgjøres av yrkesseksjonen selv, men slik at hver fylkeskrets har minst 3 representanter.

Se retningslinjer til § 20.1.

20.2 Yrkesseksjonsstyrets myndighetsområde

Yrkesseksjonsstyret er yrkesseksjonens øverste myndighet i landsmøteperioden.

Yrkesseksjonsstyret skal:

- lede yrkesseksjonens virksomhet og utføre oppgaver i henhold til vedtekter, retningslinjer, prinsipp- og handlingsprogram, vedtak fattet av landskonferansen for yrkesseksjonen og andre overordnede forbundsorganer.
- utføre politisk påvirkningsarbeid sentralt innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde.
- følge opp alle spørsmål som berører medlemmenes yrkesfunksjon, og påse at de får et godt yrkesfaglig tilbud. Arbeide for å styrke yrkesidentitet, status, yrkesetikk og vilkår for de ulike yrkesgruppene som yrkesseksjonen representerer.

- forvalte yrkesseksjonens økonomi i henhold til budsjett.
- medvirke til at yrkesseksjonene i fylkeskretsene utfører sine oppgaver etter vedtektene og vedtak i overordnet organ.
- påse at yrkesseksjonsstyrene i fylkeskretsene får den nødvendige opplæring av forbundet.
- innkalle til landskonferanse for yrkesseksjonen.
- forberede og innstille saker til landskonferansen for yrkesseksjonen.
- innkalle til en samling for lederne av yrkesseksjonene i fylkeskretsene som sammen med yrkesseksjonsstyret skal velge delegater til landsmøtet, foreslå kandidater til leder av yrkesseksjonen, nestleder og øvrige medlemmer/varamedlemmer i styret, og foreslå medlemmer til yrkesseksjonens representanter til forbundsstyret/landsstyret. Forslagene fremmes overfor Fagforbundets valgkomité, Jf. §§ 14.19.1, 14.19.2 og 14.19.3.
- medvirke til at yrkesseksjonens underordnede organer får den nødvendige veiledning og bistand innen yrkesseksjonens ansvarsområde.
- innstille på kandidater som må velges ved suppleringsvalg i landsstyret når tillitsvalgte fra yrkesseksjonene fratrer i landsmøteperioden.

Se retningslinjer til § 20.2.

§ 21 Sentralt ung utvalg og sentralt pensjonist- og uføreutvalg

Ung organiseringen og pensjonistorganiseringen skal avholde sine landskonferanser etter at landsmøtet er avholdt.

Landskonferansene legger planer for virksomheten i henholdsvis ung organiseringen og pensjonistorganiseringen i tråd med vedtak fattet av landsmøtet.

Landskonferansene sammensettes av delegater fra fylkeskretsene.

21.1 Sentralt ung utvalg

Sentralt ung utvalg er rådgivende overfor forbundsstyret og skal:

- lede utvalgets virksomhet på sentralt nivå og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og overordnet organ har bestemt.
- arbeide med ung saker og følge opp fylkeskretsenes ung utvalg i deres arbeid.
- ha medansvar for verving og oppfølging av elever, studenter, lærlinger og unge arbeidstakere, samt oppfølging av ung arbeidet i fylkeskretsene.
- ha uttalerett i alle saker som angår unge.
- Påse at det etableres studentforeninger ved relevante studiesteder innenfor hver fylkeskrets sine grenser.
- etter oppdrag fra overordnet organ utføre politisk påvirkningsarbeid i spørsmål som er sentrale innenfor ung organiseringens ansvarsområde.
- forvalte utvalgets økonomi i henhold til budsjett.
- innkalle til landskonferanse for ung organiseringen.
- forberede og innstille saker til landskonferansen for ung organiseringen.
- medvirke til at utvalgets underordnede organer får den nødvendige veiledning og bistand innen ung organiseringens ansvarsområde.

Se retningslinjer til § 21.1.

21.2 Sentralt pensjonist- og uføreutvalg

Sentralt pensjonist- og uføreutvalg er rådgivende overfor forbundsstyret og skal:

- lede utvalgets virksomhet på sentralt nivå og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og overordnet organ har bestemt.
- arbeide med pensjonssaker og følge opp fylkeskretsenes pensjonist- og uføreutvalg i deres arbeid.
- arbeide med saker av betydning for alders – og uførepensjonister, og følge opp fylkeskretsenes pensjonisttillitsvalgte/utvalg i deres arbeid.

- ha medansvar for arbeidet med alders- og uførepensjonistsaker i fylkeskretsene.
- ha uttalerett i spørsmål som angår alders – og uførepensjonister.
- etter oppdrag fra overordnet organ utføre politisk påvirkningsarbeid i spørsmål som er sentrale innenfor pensjonistorganiseringens ansvarsområde.
- forvalte utvalgets økonomi i henhold til budsjett.
- innkalle til landskonferanse for pensjonistorganisering.
- forberede og innstille saker til landskonferansen for pensjonistorganisering.
- medvirke til at utvalgets underordnede organer får den nødvendige veiledning og bistand innen pensjonistorganiseringens ansvarsområde.

Se retningslinjer til § 21.2.

§ 22 Forbundsadministrasjon og forvaltning

2.1 Forbundet har sitt hovedkontor i Oslo. Deler av forbundsadministrasjonen legges til kompetansesentrene.

22.2 Forbundsstyret bestemmer hvem som skal forplikte forbundet i økonomiske saker.

22.3 Forbundets midler skal plasseres på en økonomisk forsvarlig måte. Midler skal ikke plasseres i foretak/aktivitet i strid med Fagforbundets formål. Dessuten kan midler nyttes til kjøp av fast eiendom og tegning av aksjer i foretak som forbundet har interesse av å være medeier i. Forbundsstyret må til enhver tid påse at forbundets midler anbringes slik at de kan realiseres hurtig.

22.4 Forbundet skal ha statsautorisert revisor.

§ 23 Konfliktfond

23.1 Forbundet skal ha et konfliktfond.

Se retningslinjer til § 23.1 og «Retningslinjer for stønad under arbeidsstans» (andre retningslinjer)

23.2 Konfliktfondets midler anbringes slik at de kan nyttes når situasjonen krever det.

§ 24 Kontrollkomiteen

24.1 Kontrollkomiteen har i oppdrag å påse at organisatoriske og økonomiske disposisjoner er i samsvar med forbundets vedtekter og vedtak.

24.2 Kontrollkomiteens beretning fremlegges for forbundsstyret, landsstyret og Landsmøtet i forbindelse med behandlingen av forbundets regnskap og årsberetning.

Se retningslinjer til § 24.

§ 25 Endring av vedtektene

Disse vedtektene kan bare endres eller oppheves på et landsmøte. Vedtektsendringer vedtas med alminnelig flertall. Oppløsning, § 27, må vedtas av landsmøtet med 2/3 flertall. Det samme gjelder ved endring av forbundets grunnleggende struktur med yrkesseksjoner og fagforeninger.

Vedtektene trer i kraft ved vedtak.

§ 26 Avgjørelse av tvister

Tvister om hvordan vedtektene kan forstås kan ikke bringes inn til prøving for de ordinære domstoler. Tvister av denne art, som er avgjort av forbundsstyret eller landsstyret, kan den som er part i tvisten bringe inn for voldgiftsrett. Voldgiftsretten skal bestå av tre medlemmer. Justitiarius ved Oslo tingrett utnevner voldgiftsrettens formann som skal være en dommer.

Fagforbundet og den annen part i tvisten utnevner hver sin meddommer.

Voldgiftsretten avgjør tvisten med endelig virkning for partene. Fristen for å bringe saken inn for voldgiftsretten er 2 – to – måneder regnet fra det tidspunkt da melding om forbundsstyrets eller landsstyrets avgjørelse er sendt i rekommandert brev.

§ 27 Oppløsning

Vedtak om oppløsning av forbundet kan bare fattes på et ordinært eller ekstraordinært landsmøte.

Til forslagets endelige vedtakelse kreves 2/3 flertall på landsmøtet. Oppløses forbundet, skal dets aktiva disponeres av det landsmøtet som treffer beslutning om oppløsning.

Retningslinjer

2025–2029

INNHold – Retningslinjer

Retningslinjer til § 1	Navn	83
Retningslinjer til § 4	Forbundets organisasjonsområdet.....	83
Retningslinjer til § 6	Medlemskap.....	83
Retningslinjer til § 7	Medlemskontingent.....	84
Retningslinjer til § 8	Kontingentfritak.....	85
Retningslinjer til § 11	Fagforeningen	85
Retningslinjer til § 12	Koordineringsledd	89
Retningslinjer til § 13	Fylkeskretsen.....	91
Retningslinjer til § 14	Landsmøtet	96
Retningslinjer til § 17	Landsstyrets myndighetsområde	97
Retningslinjer til § 20	Yrkesseksjonene sentralt	98
Retningslinjer til § 21	Sentralt ung utvalg og sentral pensjonist- og uføreutvalg	101
Retningslinjer til § 23	Konfliktfond	105
Retningslinjer til § 24	Kontrollkomiteen	106

Andre retningslinjer

Retningslinjer for valg og avstemninger i Fagforbundet	107
Retningslinjer for tariffkrav/tariffrevisjoner/ forståelse av overenskomster	111
Retningslinjer for avstemning over tarifforslag	112
Retningslinjer om arbeidsstans	113
Retningslinjer for stønad under arbeidsstans.....	113

Retningslinjer

Retningslinjer til § 1 Navn

Det er ikke anledning til å benytte forkortelser av forbundets navn.

Retningslinjer til § 4 Forbundets organisasjonsområder

Spørsmål om fortolkning av forbundets organisasjonsområde, behandles av forbundet sentralt etter at spørsmålet først er håndtert av fylkeskretsen.

Retningslinjer til §6 Medlemskap

Retningslinjer til § 6.1.1

For å kunne bli medlem av Fagforbundet må den som ønsker medlemskap gi de person- og kontaktopplysninger som er nødvendig for oppfølging av medlemmet.

Studentmedlemskap

Minimumskrav for å kunne organisere seg som studentmedlem er at studiet anses som hovedbeskjeftigelse, minimum 30 studiepoeng pr år. Inntekt må ikke overstige lånekassens inntektsgrense angående stipend. Inntekt i studiets ferieperioder regnes ikke med.

Studentmedlemmer har rettigheter i henhold til de obligatoriske kollektive forsikringsordningene og OUO.

Elevmedlemskap

Minimumskrav for å kunne organisere seg som elev, er følgende at skoletiden anses som hovedbeskjeftigelse, minimum 20 timer pr. uke. For å kunne melde seg inn når vedkommende er under 15 år kreves det samtykke fra foresatte.

Elev- og lærlingmedlemmer har ingen rettigheter i henhold til de obligatoriske kollektive forsikringsordningene og OUO, med mindre de betaler kontingent tilsvarende studentmedlemmer.

Se for øvrig retningslinjer til § 11.2.6.

Retningslinjer til § 6.1.2

Bimedlemmer må ha et aktivt arbeidsforhold innenfor Fagforbundets organisasjonsområde. Bimedlemmer har ingen rettigheter til stipend fra OUO og utbetalinger fra Fagforbundets stønadskasse. Et bimedlemskap gir ingen rettigheter i kollektiv hjemforsikring via Fagforbundet.

Retningslinjer til § 6.2

Medlemskapet skal være i den fagforeningen der vedkommende har den største stillingsandelen. Dersom stillingsandelene er like store, skal fagforeningstilhørigheten avgjøres av medlemmet selv. Nettstudenter kan selv velge fagforeningstilhørighet.

Se for øvrig retningslinjer til § 11.2.6.

Retningslinjer til § 6.3

Det er ikke anledning til å benytte forkortelser ved benevning av yrkesseksjonene.

Retningslinjer til § 6.3

Det er ikke anledning til å benytte forkortelser ved benevning av yrkesseksjonene.

Retningslinjer til § 7 Medlemskontingent

Retningslinjer til § 7.1

Ferielønn som utbetales i henhold til Ferielovens bestemmelser regnes som lønn og er dermed gjenstand for trekk av kontingent. Dette gjelder ikke for pensjonister og uføre det første året uten lønnsinntekt.

Omsorgslønn er lønn med pensjonsopptjening og er gjenstand for trekk av kontingent.

Retningslinjer til § 7.5

Forbundsstyret skal godkjenne innføring og endring av lokal tilleggs-kontingent.

Oppheving av lokal tilleggskontingent vedtas av årsmøtet i fagforeningen. Årsmøtet kan delegerere denne myndigheten til et medlemsmøte eller styret i fagforeningen. Årsmøtet må fatte eget vedtak om slik delegering.

Oppheving av lokal tilleggskontingent må meldes til fylkeskrets og forbundet sentralt.

Retningslinjer til § 7.8

Medlem som er skyldig kontingent, skal kontaktes snarest mulig for oppfølging av medlemskapet.

Retningslinjer til § 8 Kontingentfritak

Retningslinjer til §§ 8.2 og 8.3

Medlemmer som er født i 1947 eller tidligere betaler ikke særkontingent for alders- og uførepensjonister.

Retningslinjer til § 11 Fagforeningen

Retningslinjer til § 11.1.1

Det er årsmøtet som fatter vedtak om endring av fagforeningens navn.

Styret i fagforeningen plikter å registrere fagforeningen i Enhetsregisteret og oppdatere styresammensetningen etter årsmøtet.

Retningslinjer til § 11.2.1

For å sikre at de klubbtiltillsvalgte får nødvendige faglige argumenter i

møter med arbeidsgiver skal fagforeningen etablere rutiner for kontakt mellom klubbstyrene og yrkesseksjonene i fagforeningen.

Styret i fagforeningen ivaretar arbeidsmiljøaktiviteten innenfor eget organisasjonsområde. Ett av styremedlemmene i fagforeningen skal ha et særlig ansvar for denne aktiviteten.

Ett verneombud i fagforeningens organisasjonsområde skal tiltre styret fagforeningen med tale- og forslagsrett.

Retningslinjer til § 11.2.6

Fagforeningen skal:

- i samarbeid med klubbstyrene ha oversikt over vervepotensialet og medlemsutviklingen
- legge planer for verveaktiviteten
- etablere rutiner for oppfølging av klubbstyrene

Har medlemmet to arbeidsgivere skal det betales kontingent hos begge arbeidsgivere. Samlet kontingent skal ikke overstige gjeldende maksimumskontingent. Medlemmet skal registreres i medlemsregisteret hos den arbeidsgiver hvor vedkommende har størst stilling. Premie for obligatoriske forsikringer og OUO trekkes bare hos denne arbeidsgiveren.

Dersom et medlem skifter til en arbeidsplass der en annen fagforening organiserer hovedtyngden av medlemmene skal vedkommende overføres til denne fagforeningen.

Når fagforeningen/Fagforbundet får melding om at et medlem er blitt alders- eller uførepensjonist, skal endringen registreres i medlemsregisteret. Når det gjelder uførepensjonister skal det kreves dokumentasjon. For å bli registrert som uførepensjonist må medlemmet ha trådt helt ut av arbeidslivet og ikke motta lønn fra en arbeidsgiver.

Fra den dato medlemmet melder fra til fagforeningen/Fagforbundet om slik endring og fram til utgangen av dette året, betales ingen kontingent.

Fagforbundets 25-års jubileumsmerke

Etter 25 års medlemskap i Fagforbundet skal medlemmet få tildelt Fagforbundet jubileumsmerke med diplom. Fagforeningen deler ut jubileumsmerke og har ansvaret for oppfølgingen, herunder å registrere utdelingsdato i medlemsregisteret.

Jubileumsmerkene betales av fagforeningen.

Medlemsperioden inkluderer medlemskap i tidligere Norsk Helse- og Sosialforbund, Norsk Kommuneforbund og Norsk Post- og Kommunikasjonsforbund.

Oversikt over medlemmer som har vært medlem i 25 år kan fagforeningen finne i medlemsregisteret. ("ME-R-9006 Jubileumsmedlemmer" i Fane 2) 25-års jubileumsmerke bestilles i Fagforbundets nettbutikk under overskriften jubileumsmerker.

Bestilling sendes to måneder før utdeling.

Fagforbundets gullmerke med diplom

Gullmerket kan deles ut til medlem som i til sammen 20 år eller mer har utført aktivt arbeid i eller for forbundet:

1. Medlemmet må ha hatt tillitsverv i Fagforbundet eller utvalg som vedkommende er valgt eller utpekt til av forbundet.
2. Forbundsstyret tildeler gullmerke med diplom etter forslag fra forbundet sentralt, fylkeskrets eller fagforening.
3. Tillitsverv i tidligere Norsk Helse- og Sosialforbund og Norsk Kommuneforbund medregnes.
4. Behandling av søknadene om gullmerke med diplom delegeres administrasjonen.

Søknad:

Søknad om gullmerke med diplom sendes **post@fagforbundet.no**

Søknaden skal inneholde medlemsnummer, navn og oversikt over alle tillitsverv medlemmet har hatt i 20 år.

LOs 40-årsmerke med diplom

Etter 40 års sammenhengende medlemskap i LO, skal medlemmet få tildelt LOs 40 års merke med diplom.

Fagforeningen deler ut LOs 40 års merke og har ansvaret for oppfølgingen, herunder å registrere utdelingsdato i medlemsregisteret.

Oversikt over medlemmer som har vært medlem i 40 år kan fagforeningen finne i medlemsregisteret.

LOs 40-årsmerke med diplom bestilles i Fagforbundets nettbutikk under overskriften jubileumsmerke.

Bestilling sendes to måneder før utdeling.

Utbetalinger fra Stønadskassen

Alle betalende medlemmer, med unntak av bimedlemmer, har rettigheter i Stønadskassen. Stønaden utbetales ved medlemmets død. Fagforeningene har i den grad det er mulig, plikt til å underrette etterlatte om Stønadskassens utbetalinger.

Retningslinjer til § 11.3.5

Leder og opplæringsansvarlig skal ikke velges samme år som nestleder og kasserer. Kasserer kan ikke ha verv som leder eller nestleder.

Retningslinjer til § 11.3.10

Revisor skal kontrollere at regnskapet er ført riktig, og at utbetalinger er gjort i henhold til styrevedtak og Fagforbundets vedtekter. Fagforeningen kan kjøpe regnskap- og revisjonstjenester eksternt, men de valgte revisorene står like fullt til ansvar for årsmøtet.

Retningslinjer til § 11.6.1

Vedtak om oppløsning, deling og sammenslåing av fagforeninger skal vedtas på årsmøtet. Ved sammenslåing av to eller flere fagforeninger beholdes det laveste nummeret i medlemsregisteret der dette har en historisk betydning.

Før vedtak om sammenslåing fattes skal fagforeningene ha oversikt over fagforeningenes aktiva og passiva. Spesielt viktig er her eierandeler i Folkets Hus, hytter, og andre sameier der vedtekter tilsier at eierandeler skal innløses ved oppløsning av forening.

Etter at vedtak om oppløsning, deling eller sammenslåing er fattet i fagforeningenes årsmøter, skal fylkeskretsens styre vedta sammenslåingen, jfr. § 13.4.2. Fylkeskretsens vedtak sendes forbundet sentralt.

Dersom sammenslåingen krysser fylkesgrenser, sendes saken til forbundsstyret for endelig godkjenning, ref. § 19.1.

Den nye fagforeningen sørger for at arbeidsgivere får de nødvendige meldinger om medlemmers kontingenttrekk.

Viser for øvrig prosedyrebeskrivelse for oppløsning, deling og sammenslåing av fagforeninger.

Retningslinjer til § 11.7.1

Ved større virksomheter kan det være klubber på flere nivå.

Retningslinjer til § 12 Koordineringsledd

1. Intensjonen med koordineringsledd er å sikre at fagforeningenes om felles syn i saker den tillitsvalgte etter avtaleverket skal behandle overfor arbeidsgiver. Det innebærer også at den tillitsvalgte gis nødvendig ryggdekning.
2. Et koordineringsledd skal forankres i den ordinære strukturen med fagforeninger og fylkeskretser og deres valgte ledelse. Vedtak fattet i koordineringsleddet er bindende.

Koordineringsleddene skal:

- koordinere virksomheten på vegne av fagforeningene og fylkeskretsene de representerer.

- sørge for at tillitsvalgte etter aktuell hovedavtale blir valgt og fungerer, og bestemme hvordan de velges innen rammene av denne og forbundets retningslinjer for valg. Koordinere prosessen med valg av ansattrepresentanter, påse at sentrale samarbeidsavtaler følges og inngå lokale avtaler med andre forbund om samarbeid der dette er nødvendig.
- Påse at vedtak i klubbstyret er i tråd med vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og vedtak fattet av overordnede organ.

3. Fylkeskretsen har ansvaret for å opprette koordineringsledd når virksomheten finnes kun innen én fylkeskrets. Fylkeskretsen innkaller til det første møtet i koordineringsleddet.

Følgende er representert i et koordineringsledd innen én fylkeskrets:

- Styrerepresentanter fra fagforeninger med medlemmer ansatt i virksomheten, fortrinnsvis bør leder være representert.
- Overordnede tillitsvalgte i virksomheten.
- Fagforbundets ansattrepresentanter fra virksomhetens styre.
- Fylkeskretsen kan velge å være fullverdig medlem i et slikt koordineringsledd.

Eventuell konserntillitsvalgt, aktuelle kompetansesentre, fylkeskretsen, samt hovedverneombud, når dette er medlem i Fagforbundet, har møterett.

4. Når virksomheter dekker flere fylkeskretser skal det opprettes koordineringsledd som nevnt i pkt. 3. De aktuelle fylkeskretser har ansvar for å kalle inn til første møte. Forbundet sentralt kan bistå med innkallingen til dette møtet ved behov. Fylkeskretsene er fullverdige medlemmer i koordineringsledd som dekker flere fylkeskretser når karakteren av virksomheten tilsier det. I slike koordineringsledd har en fylkeskrets sekretariatsansvar.
5. Forbundet sentralt har ansvaret for å opprette regionale koordineringsledd i overordnede virksomheter som regionale helseforetak

og liknende. Innkallingen til første møte skjer på vegne av forbundsstyret og ivaretas av kompetansesentrene.

Følgende er representert i et slikt regionalt koordineringsledd:

- Styret i aktuelle fylkeskretser med medlemmer ansatt i virksomheten, fortrinnsvis ved leder.
 - Konserntillitsvalgt eller liknende funksjon.
 - Fagforbundets ansattrepresentanter fra virksomhetens styre
 - Forbundsstyrets arbeidsutvalg og kompetansesentrene i fylkeskretsen har møterett
6. Det skal opprettes et styre i koordineringsleddet. Styret skal ivareta koordineringsleddets ansvar mellom møtene i koordineringsleddet. Et styre skal sammensettes av representanter fra fagforeningsstyrer/fylkesstyrer og representanter fra valgte etter hovedavtalen. Representantene for fagforeningsstyrer/fylkesstyrer skal utgjøre flertallet i styret, og en av disse skal være leder. Styret kan velge et arbeidsutvalg eller delegerer fullmakter.
7. Representanter for fagforeningsstyrer/fylkesstyrer har møterett i Fagforbundets organer etter hovedavtale, slik som i utvalg av tillitsvalgte eller liknende, jf. § 11.7, Forbundets organisasjonsledd på virksomhetsnivå, klubben.

Retningslinjer til § 13 Fylkeskretsen

Retningslinjer til § 13.2.5

Revisjonen av fylkeskretsens regnskaper skal skje i henhold til generelle revisjonsbestemmelser vedtatt i forbundet sentralt.

1. Revisjons- og kontrollkomiteen er ansvarlig overfor fylkesmøtet.
2. Revisjons- og kontrollkomiteen skal revidere og føre tilsyn med fylkeskretsens virksomhet og påse at den følger vedtekter, forbundets retningslinjer, handlingsplan og vedtak i forbundsstyret/landsstyret. Fylkeskretsen kan kjøpe regnskap- og revisjonstjenester

eksternt, men de valgte revisorene står like fullt til ansvar for fylkesmøtet/representantskapet.

3. Revisjons- og kontrollkomiteen skal gjennomgå protokollene fra de organer som forplikter fylkeskretsen for å sikre at vedtak som fattes er i samsvar med vedtekter og fullmakter.
4. Revisjons- og kontrollkomiteen har ansvar for å påse at handlingsplaner og budsjett for fylkeskretsen blir fulgt opp.
5. Revisjons- og kontrollkomiteen kan til enhver tid forlange seg forelagt dokumenter og korrespondanse og kreve at tillitsvalgte og ansatte gir de opplysninger som de mener er nødvendig for å utføre sitt verv.
6. Revisjons- og kontrollkomiteen skal føre protokoll fra sine møter.
7. Revisjons- og kontrollkomiteen avgir beretning til fylkeskretsens fylkesmøte/representantskap. jf. vedtektene § 13.4.4.
8. Medlemmer i Revisjons- og kontrollkomiteen kan ikke inneha verv verken i fylkeskrets, fagforening eller klubb.

Retningslinjer til § 13.2.9

Ekstraordinært representantskapsmøte innkalles av fylkesstyret ved særskilt behov. Innkalling må skje med minimum tre dagers varsel. Møtet kan kun behandle på forhånd varslet sak.

Retningslinjer til § 13.3.1

Styret for fylkeskretsen er medlem med fulle rettigheter i representantskapet, se sammensetning av fylkesstyret i vedtektenes § 13.4.1.

Retningslinjer til § 13.3.2

Styrene i yrkesseksjonene bestemmer selv hvordan yrkesseksjonenes representanter til fylkesmøtet/representantskap velges. Det skal velges vararepresentanter i rekke minst tilsvarende det antall representanter yrkesseksjonene er tildelt.

Antall representanter til yrkesseksjonene = Antall fagforeningsrepresentanter totalt x 0,2

Antall representanter til yrkesseksjonene x 0,15 = Grunnrepresentasjon pr. yrkesseksjon.

Antall representanter til yrkesseksjonene ÷ grunnrepresentasjon pr. yrkesseksjon = resterende representanter til fordeling.

Resterende representanter skal så fordeles mellom yrkesseksjonene etter antall yrkesaktive medlemmer. Dette gjøres på følgende måte:

Yrkesaktive medlemmer yrkesseksjon kirke, kultur og oppvekst.

Sum yrkesaktive medlemmer totalt = yrkesseksjonens andel resterende representanter.

Resterende representanter x yrkesseksjonens andel = antall resterende representanter for yrkesseksjon kirke, kultur og oppvekst.

Samme regnestykker gjøres for de øvrige yrkesseksjonene.

Summen av de 4 regnestykkene skal bli samme antall som resterende representanter til fordeling.

Avrundingsregler

Benytt kun 2 siffer bak komma. Tall til og med 0,49 avrundes til 0 og tall fra og med 0,50 avrundes til 1.

Antall representanter per yrkesseksjon blir da: Grunnrepresentasjon pluss antall resterende representanter.

Retningslinjer til § 13.4.2

Fylkeskretsens styre har en rett og plikt til å ta opp med styret i fagforeningen alle forhold som på en eller annen måte er i strid med forbundets interesser. Slike saker skal løses gjennom samarbeid mellom styret i fylkeskretsen og styret i fagforeningen. Begge styrer har både rett og plikt til å bidra til at saken kan løses til beste for forbundets interesser.

I de tilfeller der saken ikke løses ved samarbeid, skal fylkesstyret orientere den sentrale politiske ledelse. Fylkesstyret kan innkalle til medlemsmøte i fagforeningen etter å ha varslet fagforeningens styre.

sender melding om saken til forbundsstyret, og har en rett og plikt til å sørge for at et lovlig fattet vedtak blir gjennomført i fagforeningen.

I tilfeller der det oppstår forhold som faller inn under § 9 eksklusjon og § 10 suspensjon, skal fylkesstyret igangsette behandling etter vedtektenes bestemmelser.

Det anbefales at fylkesmøtet/representantskapet delegerer til fylkesstyret å foreta suppleringsvalg til valgkomiteen.

Retningslinjer til § 13.5.1

I tillegg til delegatene fra fagforeningene møter seksjonsstyret i Fylkeskonferansen med fulle rettigheter.

Fylkeskonferansen for yrkesseksjonene avholdes senest 21 dager etter fylkesmøtet.

Fylkeskonferansen fremmer forslag på yrkesseksjonenes representanter med vara til landsmøtet:

- To representanter med jevn fordeling av kjønn
- To varerepresentanter i rekke med jevn fordeling av kjønn
- Etter fylkesstyrets godkjenning av protokollen fra fylkeskonferansen, oversendes forslagene det sentrale seksjonsstyret. Fristen er 21. april.

Retningslinjer til § 13.6.1

Fylkeskretsen velger selv hvordan de ønsker at fylkeskonferansen for ung skal settes sammen i forhold til representasjon fra fagforeningene, men den enkelte fagforening skal som et minimum være representert med en delegat til fylkeskonferansen for ung.

De faste medlemmene i ung utvalget møter som delegater til fylkeskonferansen med fulle rettigheter.

Fylkeskonferansen for ung skal blant annet behandle rapporter om

Fagforbundets ung arbeid de siste to årene. Videre skal den vedta handlingsplan for neste periode.

Ung utvalget velges på fylkesmøtet. Leder er representant og nestleder er personlig vararepresentant til fylkesstyret.

Studentforening

1. For student- og elevmedlemmer innen fylkeskretsen, skal ung utvalget opprette en studentforening tilknyttet fylkeskretsens ung organisering og utpeke leder av dette. Foreningen skal være på minimum 3 medlemmer.
2. Fylkesstyret har ansvaret for at det opprettes en studentforening.
3. Foreningen har en rådgivende funksjon overfor fylkeskretsens ung utvalg, og ung utvalget kan delegere enkeltoppgaver til foreningen slik som verving og gi tilbud til medlemmer på utdanningsinstitusjonene.

Retningslinjer til § 13.71

Fylkeskretsen velger selv hvordan de ønsker at fylkeskonferansen for pensjonister og uføre skal settes sammen i forhold til representasjon fra fagforeningene, men den enkelte fagforening skal som et minimum være representert med en delegat til fylkeskonferansen for pensjonister og uføre.

De faste medlemmene i pensjonist- og uføreutvalget møter som delegater til fylkeskonferansen med fulle rettigheter.

Fylkeskonferansen for pensjonister og uføre skal blant annet behandle rapporter om Fagforbundets pensjonistarbeid de siste to årene. Videre skal den vedta handlingsplan for neste periode.

Pensjonist- og uføreutvalget velges på fylkesmøtet. Leder er representant og nestleder er personlig vararepresentant til fylkesstyret.

Retningslinjer til § 14 Landsmøtet

Retningslinjer til § 14.4

Senest 6 måneder før landsmøtet holdes, sender forbundet ut melding til yrkesseksjonene, fylkeskretsene og fagforeningene om hvor mange delegater yrkesseksjonene og fylkeskretsene får etter den vedtatte fordelingen.

1. For å være valgbar som delegat må medlemmet ha vært organisert i Fagforbundet i 6 måneder, før landsmøtet holdes.
2. Ved valg av delegater skal det legges til grunn med særskilt vektlegging av kjønn, yrke og geografisk tilknytning. (jf. § 5 i vedtektene). Valgene skal foregå etter at den foreløpige sakslisten til landsmøtet er behandlet.
3. Yrkesseksjonenes delegater til landsmøtet og varadelegater i rekke velges av en digital samling for lederne av yrkesseksjonene i fylkeskretsene, jf. vedtektenes § 20.2, etter innstilling fra styret i yrkesseksjonen sentralt. Frist for innsending av informasjon om yrkesseksjonenes delegater og varadelegater til landsmøtet er 30. april samme år som landsmøtet avholdes.
4. Ung- og pensjonistorganiserings delegater og varadelegater i rekke til landsmøtet velges av en digital samling for de fylkesvise lederne i henholdsvis ung- og pensjonistorganiserings, Jf. retningslinjene til vedtektenes §§ 21.1 og 21.2 etter innstilling fra de sentrale utvalgene. Frist for innsending av informasjon om ung organiseringens delegater og varadelegater til landsmøtet er 30.april samme år som landsmøtet avholdes.
5. Fylkeskretsens delegater til landsmøtet og varadelegater i rekke velges av fylkesmøtet eller fylkeskretsens representantskap. Fagforeningene kan foreslå inntil 6 delegater og 6 varadelegater og sende forslaget til fylkeskretsen. Fylkesstyret fastsetter fristen for innsending av forslag på delegater fra fagforeningene i fylkeskretsen. Styret i fylkeskretsen fungerer som valgkomité, og kan selv foreslå delegater. Forslag til valg av delegater settes opp i nummerorden. Fylkeskretsens leder bør være med i forslaget. På grunnlag av

de innkomne forslagene velger fylkeskretsen delegater og varadelegater i rekke. Frist for å sende inn informasjon om fylkeskretsenes delegater til landsmøtet er 30. april samme år som landsmøtet avholdes.

6. Melding med opplysninger om delegater og varadelegater fra fylkeskretsen, yrkesseksjonene, ung og pensjonist sendes elektronisk til forbundet.
7. Suppleringsvalg foretas av henholdsvis fylkestyret, sentralt yrkesseksjonsstyre, sentralt ungutvalg og sentralt pensjonist- og uføreutvalg. Denne myndigheten kan delegeres. Det må fattes et eget vedtak om dette.

Retningslinjer til § 17 Landsstyrets myndighetsområde

Retningslinjer til § 17.2

Fylkeskretsens tillitsvalgte som i valgperioden ikke lenger har en forankring i form av tillitsverv bør søke om fritak fra tillitsverv i landsstyret.

Suppleringsvalg skal foretas etter innstilling fra styrene i yrkesseksjonene sentralt og de sentrale utvalgene i ung- og pensjonsorganiserings når tillitsvalgte fra disse organiseringene fratrer i perioden.

Retningslinjer til § 17.8

1. Delegationene fordeles mellom fylkene, yrkesseksjonene (2/3 av antall fylkesmedlemmer), ungorganiserings og pensjonist og uføreorganiserings med fradrag av forbundsstyrets medlemmer. Forslag til fordeling behandles av landsstyret etter at sekretariatet LO har foretatt fordelingen av delegater mellom forbundene basert på medlemstall.
2. Fylkeskretsene som får representasjon tilskrives om antall representanter og vararepresentanter hver fylkeskrets kan foreslå. Listen skal inneholde tre navn i prioritert rekkefølge. (Representanter og vararepresentanter fra samme fylkeskrets). Fylkeskretsene som ikke får representasjon skal foreslå tre navn i prioritert rekkefølge som stilles til disposisjon når vara til AU-medlemmer og kompetansesenter-

ledere velges, og i situasjoner hvor det blir forfall på disse varalistene. Slikt valg av vara skal ta hensyn til medlemstallet i de aktuelle fylkeskretsene. Vara for ung representantene hentes fra ung utvalgets medlemmer og varamedlemmer.

3. I fylkeskretsens forslag skal det tas hensyn til geografi, yrkesgrupper og kjønn jr. § 5 Likestilling.
4. Fylkeskretsens forslag til representanter sendes forbundet innen den frist som er angitt.
5. Forbundsstyret er valgkomité og forbereder saken til landsstyret, som foretar det endelige valget av representanter med personlige vararepresentanter til Landsorganisasjonens kongress.

Retningslinjer til § 17:12

1. Valgkomiteen for landsmøtet og leder av denne velges av landsstyret senest 3 måneder før landsmøtet avholdes.
2. Valgkomiteen sammensettes med en representant fra hver fylkeskrets, en representant fra hver av de ulike yrkesseksjonene, pensjonistorganisasjonen, ung organiseringen, samt to representanter fra landsstyret.
3. Valgkomiteen har til oppgave å innstille på kandidater for de valg som skjer på landsmøtet jf. § 14.19.
4. Valgkomiteen bestemmer selv sin arbeidsform.

Retningslinjer til § 20 Yrkesseksjonene sentralt

Retningslinjer til § 20.1

Det avholdes landskonferanse i den enkelte yrkesseksjon hvert 4. år, tidligst 2 uker og senest 4 uker etter landsmøtet. Konferansen sammensettes av representanter valgt på fylkesmøtet jf. §13.2.4.

Landskonferansen avholdes ikke samtidig med landskonferansen for ung organiseringen og landskonferansen for pensjonistorganisasjonen.

Hver landskonferanse har 100 delegater. Delegatene er fordelt forholdsmessig etter antall yrkesaktive medlemmer i yrkesseksjonen i fylkes-

kretsen pr 1. januar i det året landskonferansen finner sted. Hver fylkeskrets skal være representert med 3 representanter før fordeling foretas etter forholdstallsprinsippet.

De seks landsmøtevalgte medlemmene i det sentrale seksjonsstyret møter på landskonferansen med fulle rettigheter i tillegg til delegatene valgt på fylkesmøtet.

Ved beregning av antall representanter tas utgangspunkt i antall yrkesaktive medlemmer i yrkesseksjonen.

Yrkesseksjonens valgte representanter er å anse som representanter for alle yrkesgruppene som er tilknyttet yrkesseksjonen.

Det sentrale seksjonsstyret kan i tillegg invitere representanter uten stemmerett fra yrkesseksjonens nettverks-/faggrupper til konferansen.

Følgende saker skal behandles av landskonferansen:

- Åpning
- Godkjenning
 - Innkalling
 - Dagsorden
 - Forretningsorden
- Konstituering
 - Valg av dirigenter (2)
 - Valg av sekretærer (2)
 - Val av redaksjonskomité (oddetall)
 - Valg av protokollkomité (2)
- Yrkesseksjonens faglige og økonomiske beretning (til orientering)
- Yrkesseksjonens hovedlinjer (vedtas i tråd med vedtak fattet på landsmøtet)

Retningslinjer til § 20.2

Det sentrale yrkesseksjonsstyret skal som forberedelse til landskonferansen:

Senest 10 måneder før landskonferansen sende melding til fylkeskretsene med informasjon om:

- tidspunkt for landskonferansen
- hvor mange delegater fylkeskretsene får etter den vedtatte fordelingen, jf. retningslinjene til vedtektene § 20.1
- frist for innsending informasjon om fylkeskretsens delegater og varadelegater til landskonferansen (Frist 1. april)
- frist for innsending av forslag til yrkesseksjonens hovedlinjer (Frist 1. mai)

Senest 6 måneder før landskonferansen innkalle til landskonferansen. Det sentrale seksjonsstyret innkaller til landskonferansen på bakgrunn av ovennevnte nøkkel for fordeling av representanter, jf. retningslinjene til vedtektenes § 20.1.

Senest tre måneder før landskonferansen sende ut dokumentene som skal behandles av landskonferansen.

Det sentrale seksjonsstyret skal som forberedelse til landsmøtet innkalle til:

- en samling for de fylkesvise lederne av yrkesseksjonene i fylkeskretsene som sammen med det sentrale nasjonale yrkesseksjonsstyret skal velge yrkesseksjonens delegater til landsmøtet. Samlingen skal gjennomføres innen 30. april. samme år som landskonferansen avholdes.
- en samling for de fylkesvise lederne av yrkesseksjonene i fylkeskretsene som sammen med det nasjonale yrkesseksjonsstyret skal foreslå representanter i henhold til vedtektene §§ 14.19.1, 14.19.2, 14.19.3 og 14.19.4. Forslagene fremmes overfor Fagforbundets valgkomité.

Dersom leder for yrkesseksjonen i fylkeskretsen sitter i det sentrale seksjonsstyret, møter nestleder for yrkesseksjonen i fylkeskretsen.

Melding om tidspunkt for samlingene sendes senest 3 måneder før.

Retningslinjer til § 21 Sentralt ung utvalg og sentral pensjonist- og uføreutvalg

Retningslinjer til § 21.1

Det avholdes landskonferanse i ung organiseringen hvert 4. år, tidligst 2 uker og senest 4 uker etter yrkesseksjonenes landskonferanser.

Konferansen sammensettes av representanter valgt på fylkesmøtet, jf. §13.2.4. Landskonferansen avholdes ikke samtidig med yrkesseksjonenes landskonferanser.

Sammensetning

Fordeling av delegater fra fylkeskretsen til landskonferansen for ung beregnes etter følgende skala:

Fra 0 til 1000 medlemmer	3 delegater
Fra 1001 til 1750 medlemmer	4 delegater
Fra 1751 til 2500 medlemmer	5 delegater
Fra 2501 til 3250 medlemmer	6 delegater
Fra 3251 til 4000 medlemmer	7 delegater
Fra 4001 til 5500 medlemmer	8 delegater
Over 5501	9 delegater

Det er antallet medlemmer på 30 år eller yngre per 1. januar i det året landskonferansen for ung avholdes som avgjør hvor mange delegater den enkelte fylkeskrets skal være representert med. Det velges tilsvarende antall vararepresentanter som antall delegater. Vara-representantene velges i rekke.

I tillegg kan den enkelte fylkeskrets sende en observatør med tale- og forslagsrett til landskonferansen for ung.

De seks landsmøtevalgte medlemmene i det sentrale ung utvalget møter på landskonferansen med fulle rettigheter i tillegg til delegatene valgt på fylkesmøtene.

Følgende saker skal behandles av landskonferansen:

- Åpning
- Godkjenning
 - Innkalling
 - Dagsorden
 - Forretningsorden
- Konstituering
 - Valg av dirigenter (2)
 - Valg av sekretærer (2)
 - Valg av redaksjonskomité (oddtall)
 - Valg av protokollkomité (2)
- Ung organiseringens hovedlinjer (vedtas i tråd med vedtak fattet på landsmøtet)

Det sentrale ung utvalget skal som forberedelse til landskonferansen:

Senest 10 måneder før landskonferansen sende melding til fylkeskretsene med informasjon om:

- tidspunkt for landskonferansen
- hvor mange delegater fylkeskretsene får etter den vedtatte fordelingen, jf. retningslinjene til vedtektene § 21.1 frist for innsending informasjon om fylkeskretsens delegater og vara-delegater til landskonferansen (Frist 1. april)
- frist for innsending av forslag til ung organiseringens hovedlinjer (Frist 4 måneder før landskonferansen). Ung utvalget i fagforeningene fremmer forslag til landskonferansen via ung utvalget i fylkeskretsen. Sentralt ung utvalg har rett til å sette fram forslag til landskonferansen for ung.

Senest 3 måneder før landskonferansen innkalle til landskonferansen.

Det sentrale ung utvalget innkaller til landskonferansen på bakgrunn av ovennevnte nøkkel for fordeling av representanter, jf. retningslinjene til vedtektenes § 21.1.

Senest 1 måned før landskonferansen sende ut dokumentene som skal behandles av landskonferansen.

Det sentrale ung utvalget skal som forberedelse til landsmøtet innkalle til:

- en samling for lederne av ung utvalget i fylkeskretsene som sammen med det sentrale ung utvalget skal velge ung organiseringens delegater til landsmøtet. Samlingen skal gjennomføres innen 30. april.
- en leder/ nestledersamling eller en samling for lederne av ung utvalgene i fylkeskretsene som sammen med det sentrale ung utvalget skal foreslå representanter i henhold til vedtektene §§ 14.19.1, 14.19.2, 14.19.3 og 14.19.4. Forslagene fremmes overfor Fagforbundets valgkomité.

Dersom leder for ung utvalget i fylkeskretsen sitter i det sentrale ung utvalget, møter nestleder for ung utvalget i fylkeskretsen.

Melding om tidspunkt for samlingene sendes senest 3 måneder før.

Retningslinjer til § 21.2

Det avholdes landskonferanse i pensjonist- og uføreorganiseringen hvert 4. år, tidligst 2 uker og senest 4 uker etter yrkesseksjonenes landskonferanser. Landskonferansen avholdes ikke samtidig med yrkesseksjonenes landskonferanser.

Landskonferansen består av tre delegater fra hver fylkeskrets valgt av fylkesmøtet, jf. §13.2.4.

De seks landsmøtevalgte medlemmene i det sentrale pensjonist og uføreutvalget møter på landskonferansen med fulle rettigheter i tillegg til delegatene valgt på fylkesmøtene.

Følgende saker skal behandles av landskonferansen:

- Åpning
- Godkjenning
 - Innkalling
 - Dagsorden
 - Forretningsorden
- Konstituering
 - Valg av dirigenter (2)
 - Valg av sekretærer (2)
 - Val av redaksjonskomité (oddetall)
 - Valg av protokollkomité (2)
- Pensjonistorganiseringens hovedlinjer (vedtas i tråd med vedtak fattet på landsmøtet)

Det sentrale pensjonist- og uføreutvalget skal som forberedelse til landskonferansen:

- Senest 10 måneder før landskonferansen sende melding til fylkeskretsene med informasjon om:
 - tidspunkt for landskonferansen
 - hvor mange delegater fylkeskretsene får
 - frist for innsending informasjon om fylkeskretsens delegater og varadelegater til landskonferansen (Frist 1. april)
 - frist for innsending av forslag til pensjonist- og uføreorganiseringens hovedlinjer (Frist 4 måneder før landskonferansen).
- Pensjonist- og uføreutvalget i fagforeningene fremmer forslag til landskonferansen via pensjonist- og uføreutvalget i fylkeskretsen. Sentralt pensjonist- og uføreutvalget har rett til å sette fram forslag til landskonferansen for pensjonister og uføre.

Senest 3 måneder før landskonferansen innkalle til landskonferansen.

Senest 1 måned før landskonferansen sende ut dokumentene som skal behandles av landskonferansen.

Det sentrale pensjonist- og utføreutvalget skal som forberedelse til landsmøtet innkalle til:

- en samling for lederne av pensjonist- og utføreutvalget i fylkeskretsene som sammen med det sentrale pensjonist- og utføreutvalget skal velge pensjonist- og uføreorganiserings delegater til landsmøtet. Samlingen skal gjennomføres innen 30. april.
- en samling for lederne av pensjonist- og utføreutvalget i fylkeskretsene som sammen med det sentrale pensjonist- og utføreutvalget skal foreslå representanter i henhold til vedtektene §§ 14.19.1, 14.19.2, 14.19.3 og 14.19.4. Forslagene fremmes overfor Fagforbundets valgkomité.

Dersom leder for pensjonist- og utføreutvalget i fylkeskretsen sitter i det sentrale pensjonist- og utføreutvalget, møter nestleder for pensjonist- og utføreutvalget i fylkeskretsen.

Melding om tidspunkt for samlingene sendes senest 3 måneder før.

Pensjonistforbundet

Det sentrale pensjonist- og uføreutvalget innstiller ovenfor forbundsstyret på representanter til de ulike verv i Pensjonistforbundet.

Retningslinjer til § 23 Konfliktfond

Retningslinjer til § 23.1

Fagforbundet skal ha et konfliktfond som svarer til minst kr 2500,- pr. yrkesaktivt medlem, jf. «retningslinjer for stønad under arbeidsstans», (Andre retningslinjer: Retningslinjer for tariffkrav/tariffrevisjoner/ forståelse av overenskomster).

Retningslinjer til § 24 Kontrollkomiteen

Kontrollkomiteen står som landsmøtevalgt organ til ansvar overfor landsmøtet. Kontrollkomiteens ansvarsområde er forbundets virksomhet uavhengig av hvordan virksomheten er organisert. Kontrollkomiteen skal:

1. Føre tilsyn med forbundets virksomhet og påse at lover og forskrifter, vedtekter og vedtak i forbundets besluttede organer, vanlig organisasjonsmessig praksis samt fagforeningspraksis blir fulgt. Det forutsettes at komiteen legger spesiell vekt på den økonomiske siden av forbundets virksomhet.
2. Påse at forbundets sentrale apparat følger opp budsjettfullmaktene om at de budsjettansvarlige kontrollerer at rammeoverføringene og andre midler som kanaliseres via fylkeskretser og foreninger blir brukt i henhold til forutsetningene som er nedfelt i budsjett eller andre vedtak.
3. Gjennomgå protokollene fra de organ som forplikter forbundet for å sikre at vedtak som fattes er i samsvar med vedtekter og fullmakter.
4. Påse at handlingsplaner og budsjett blir fulgt opp. Kontrollkomiteen kan til enhver tid forlange seg forelagt forbundets dokumenter og korrespondanse, og kreve at tillitsvalgte og ansatte gir de opplysninger som komiteen mener er nødvendig for å utføre sine verv.
5. Føre protokoll fra sine møter. Kontrollkomiteen bestemmer selv når og hvordan den skal arbeide ut fra de vedtak som er gitt på landsmøtet. Ingen andre organer eller personer kan pålegge komiteen begrensninger.
6. Avgi beretning om sitt arbeid til møter som behandler årsberetning og regnskap og hvilke konklusjoner den har trukket for sitt ansvarsområde.
7. Holde seg orientert om revisjonenes oppgaver og påse at revisjonen fungerer som forutsatt i henhold til vedtekter og avtaler.
8. Samarbeide med revisjonen slik at felles ressurser brukes på en effektiv måte.

Kontrollkomiteen og revisjonen har et selvstendig ansvar for hvert av sine områder. Disse områder vil i praksis gå noe i hverandre, så det er naturlig at komiteen har et nært samarbeid med forbundets revisjon.

For vurdering av den økonomiske informasjon og kvalitet i systemer og rutiner, er det naturlig at komiteen bygger på opplysninger og resultater fra internkontroll - og revisjonsarbeidet.

Andre retningslinjer

Retningslinjer for valg og avstemninger i Fagforbundet

Valg

1. Ved valg må man være oppmerksom på vedtektenes bestemmelser om hvilke verv som skal velges ved særskilt valg
2. Hovedintensjonene med avstemningsreglene er å sikre at den som blir valgt har tillit hos flertallet av de stemmeberettigede.
3. Dersom det er flere enn én kandidat til vervet, foregår valget ved skriftlig avstemning eventuelt ved bruk av et digitalt møtesystem.
4. Den enkelte stemmeberettigede skal forholde seg til tre alternative framgangsmåter.
 - 1) Stemme på en av kandidatene
 - 2) Stemme blankt
 - 3) Avholde seg fra å stemme

Alternativ 1 og 2 er «Avgitte stemmer» og skal telle med.

Alternativ 3 er «ikke avgitte stemmer» og skal ikke telle med.

1. Den kandidaten som har fått flertall (over 50 %) av de avgitte stemmer, (alternativ 1 + 2) er valgt.
2. Dersom ingen har fått flertall av de avgitte stemmer, skal det foretas omvalg mellom de to som har fått flest stemmer.
3. Når omvalg foretas, er det ikke anledning til å stemme blankt, men det er anledning til å avholde seg fra å stemme. Dersom noen likevel stemmer blankt, skal dette betraktes som ikke avgitt stemme.
4. Får to kandidater likt stemmetall ved 2. gangs avstemning, foretas loddrekning.

Eksempler på valg hvor det er mer enn én kandidat til vervet:

1. Tre kandidater - 32 stemmeberettigede

Resultat etter første avstemning:

Kandidat A	14 stemmer
Kandidat B	10 stemmer
Kandidat C	3 stemmer
Blanke	3 stemmer
Avholdt seg	2 stemmer

Her må man ha bundet omvalg mellom A og B (ikke anledning til å stemme blankt.)

Kandidat B	16 stemmer
Kandidat A	14 stemmer
Kandidat C	2 stemmer

Kandidat B har fått 16 av 30 stemmer (B+A) og er dermed valgt. Stemmer avgitt for C er å regne som "ikke avgitte stemmer".

2. To kandidater - 32 stemmeberettigede

Resultat etter første avstemning:

Kandidat A	15 stemmer
Kandidat B	13 stemmer
Blanke	3 stemmer
Avholdt seg	1 stemme

Kandidat A har ikke flertall av de avgitte stemmer (31) og omvalg må foretas.

Resultat omvalg:

Kandidat B	16 stemmer
Kandidat A	15 stemmer
Avholdt seg	1 stemme

Kandidat B er valgt.

3. To kandidater - 32 stemmeberettigede

Resultat etter første avstemning:

Kandidat A	15 stemmer
Kandidat B	13 stemmer
Blanke	3 stemmer
Avholdt seg	1 stemme

Kandidat A har ikke flertall av de avgitte stemmer (31) og omvalg må foretas.

Resultat etter omvalg:

Kandidat A	15 stemmer
Kandidat B	13 stemmer
Blanke	3 stemmer
Avholdt seg	1 stemme

I andre valgongang er det ikke anledning til å stemme blankt og disse stemmene blir derfor å betrakte som ikke avgitt.

A har fått 15 av 28 avgitte stemmer og er dermed valgt.

Avstemninger

Praktiske regler til hjelp ved avstemninger:

1. Ett forslag

De som stemmer for forslaget, forholder seg i ro - de som stemmer mot rekker en hånd i været (viser stemmetegn).

Hvis det er tvil om resultatet, ber dirigenten om kontravotering. De som stemmer for forslaget skal rekke en hånd i været (viser stemmetegn), de som stemmer mot skal forholde seg rolig.

Er det fortsatt tvil telles stemmene.

Det er ved voteringer viktig å være konsekvent med avstemningsprosessen slik at det alltid er de som er enige i forslaget/innstillingen som bes om å forholde seg i ro under avstemningen. (De som er enige i forslaget/innstillingen forholder seg i ro - mot forslaget/innstillingen, viser det ved stemmetegn - det stemmes.)

2. To eller flere forslag

I noen tilfeller kan flere forslag settes opp mot hverandre. Ved to forslag, settes disse opp mot hverandre. Votering som i «ett forslag». Ved flere forslag, må det stemmes over hvert enkelt av forslagene. Det er vanlig å stemme over de mest ytterliggående forslagene først. Dette for å sikre at det forslaget som blir vedtatt har reell oppslutning hos flertallet av de stemmeberettigede. Hvordan man skal gå fram, må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Hovedintensjonene med avstemningsmåten skal være å sikre at det forslaget som blir vedtatt har reell oppslutning hos flertallet av de stemmeberettigede.

Framgangsmåten ved avstemningen er den samme som nevnt i pkt. 1. «Ett forslag».

Utsettelsesforslag

Dersom det kommer forslag fra salen om utsettelse, eller forslag som vil medføre utsettelse, så skal dette forslaget settes under avstemning med en gang. Dersom det kommer forslag om utsettelse, skal diskusjonen om selve saken stoppes.

Forsamlingen skal gis anledning til å diskutere utsettelsesforslaget og konsekvensene av det før en går til avstemning. Dersom utsettelsesforslaget blir vedtatt, er behandlingen av saken avsluttet inntil den skal tas opp på nytt. Dette kan ikke gjøres på samme møte, men må følge vanlig prosedyre for å fremme saker.

Skriftlig avstemning

Dersom én av møtedeltakerne forlanger det, gjennomføres skriftlig avstemning. Ved personvalg, gjelder dette kun dersom det er flere enn én kandidat. Det vil si at dersom det kun er én kandidat, gjennomføres det åpen avstemning. Skriftlig avstemning skjer ved bruk av stemmesedler eventuelt ved bruk av digitalt avstemningssystem. Forslagene håndteres på samme måte som ved en åpen votering. Det bør velges et tellekorps ved skriftlige avstemninger.

Stemmelikhet - lederens dobbeltstemme

Ved stemmelikhet er forslaget forkastet, unntatt på styremøter der lederen har dobbeltstemme.

I møter hvor det er innsendt forslag til en sak, og det foreligger en innstilling fra et styrende organ, er det innstillingen det stemmes over og ikke de enkelte forslag. Hvis forslagstiller ønsker å få stemt over sitt forslag må forslaget fremmes på nytt i møtet. Votering blir da som i «to eller flere forslag»

Retningslinjer for tariffkrav/tariffrevisjoner/ forståelse av overenskomster

Tariffkrav og tariffrevisjoner

1. Setter Landsstyret fram krav om ny tariffavtale, må kravet godkjennes på forhånd av Landsorganisasjonen.
2. Plassoppgivelse kan foretas når sekretariatet i Landsorganisasjonen har gitt sin godkjenning i henhold til pkt. 1.
3. Fører ikke forhandlinger eller mekling fram og forbundet vil sette i verk arbeidsstans, må godkjenning innhentes fra sekretariatet i Landsorganisasjonen.
4. Om en tariffrevisjon omfatter flere fagforbund eller fag, har forbundet plikt til å overlate ledelsen av forhandlingene til et forhandlingsutvalg i samsvar med Landsorganisasjonens vedtekter § 14 pkt. 5.
5. Fagforening tilsluttet forbundet kan bare fremme krav om opprettelse av tariffavtaler eller si opp tariffavtale gjennom forbundets bestemmende organer.

6. Vil en fagforening fremme krav om endringer i lønn og arbeidsvilkår, skal saken først forberedes av fagforeningen og sendes til videre behandling på fylkeskretsen.
7. Forbundet avholder tariffkonferanser i tilknytning til hovedoppgjørene. Forbundsstyret fastsetter form og ramme.
8. Fagforeningen kan ikke på egen hånd gå til plassoppsigelse.
9. Fagforeningen kan ikke på egen hånd iverksette arbeidsstans.

Twist om forståelse av overenskomster

1. Er en overenskomst kommet i stand, skal man ved forhandlinger søke å løse tvister i tråd med bestemmelsene i aktuell Hovedavtale.
2. Det enkelte medlem skal så snart råd er bringe tvisten inn for den tillitsvalgte. Dersom det finnes grunnlag for det, skal saken søkes løst ved forhandlinger med arbeidsgiver, jf. den aktuelle hovedavtalen. Kommer en ikke til enighet ved disse forhandlingene, bringes saken inn til forbundet ved det aktuelle kompetansesenteret, som kan søke tvisten løst ved nye forhandlinger.
3. Det er viktig at både fagforeningen og fylkeskretsen er orientert om slike saker.

Retningslinjer for avstemning over tarifforslag

1. Tarifforslag skal legges fram for de medlemmer interessetvisten gjelder. For at avstemningsresultatet skal gi et fullgodt uttrykk for viljen hos medlemmene skal det gjennomføres uravstemning.
2. Har flertallet av de medlemmer som interessetvisten gjelder stemt for forslaget, er det vedtatt. Har flertallet stemt imot er det forkastet.
3. Bli ikke vilkåret i pkt. 2 oppfylt, er avstemningen ikke bindende med mindre 2/3 eller mer av de medlemmer interessetvisten gjelder, har deltatt i avstemningen.
4. Har mindre enn 2/3 tatt del i avstemningen, og vilkårene etter pkt. 2 ikke er fylt, sender forbundsstyret melding om avstemningen med innstilling til sekretariatet i Landsorganisasjonen om forslaget bør vedtas eller forkastes.
5. Omfatter en tariffrevisjon også andre fagforbund forholdes som bestemt i Landsorganisasjonens vedtekter § 15 punkt 5 - 10.

Retningslinjer om arbeidsstans

1. Når samtykke til å iverksette arbeidsstans foreligger, skal fagforeningens styre utgjøre streikekomité.
2. Der det er flere fagforeninger som har berørte medlemmer, skal de sammen eller gjennom koordineringsleddet utpeke/oppnevne en «hovedstreikekomité» som har ansvaret for samordning av streiken.
3. Dekker en fagforening flere arbeidsgivere skal det velges streikekomité hos den enkelte arbeidsgiver.
4. Fagforeningen har ansvaret for å organisere streiken, sette ut streikevakter, gi informasjon og ellers utføre de oppgaver som anses nødvendig.
5. Fagforeningen har også ansvaret for å registrere og følge opp hvilken streikestøtte den enkelte skal ha. Dette gjøres i tariffmodulen. Forbundet sentralt utbetaler streikestønaden.

Retningslinjer for stønad under arbeidsstans

1. Arbeidsstans som er satt i verk i medhold av retningslinjer for arbeidsstans, gir medlemmer som omfattes av arbeidsstansen rett til stønad.
2. Forbundsstyret fastsetter stønadens størrelse. Streikestønad er ikke skattepliktig inntekt.
3. For å få rett til stønad, må det enkelte medlem ha vært i arbeid på det tidspunkt arbeidsstansen inntreffer.
4. Medlemmer som var syke da arbeidsstansen ble satt i verk, har krav på stønad fra den dagen de blir friskmeldt mot å legge fram legeattest. Sykemeldt medlem som får sykelønnen stanset, utbetales streikestønad.
5. Medlemmer som er utskrevet til verneplikt når arbeidsstans blir satt i verk, får stønad fra den dagen de blir dimittert.
6. Ved utbetaling av stønad trekkes skyldig kontingent.

FAGFORBUNDET